

SEMINARRAPPORT

Kulturelt mangfold i kulturformidlingen • 8.–9. mai 2006 • Union Scene, Drammen

ARRANGERT AV DU STORE VERDEN! I SAMARBEID MED UNION SCENE

Kulturelt mangfold i kulturformidlingen

- Hva betyr kulturelt mangfold i kunst- og kulturformidlingen?
- Hvordan skaper vi et kulturliv som gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i befolkningen?
- Hvordan forankrer vi interkulturelle prosjekter lokalt?
- Hvilke utfordringer møter en ny arena, bygget på ideen om kulturelt mangfold?

*Dankert Freilem – møteleder
Direktør for Rådet for
drammensregionen
Foto: Birgitte Simensen Berg*

*Odd Are Berkaak – prosessleder
Professor i sosialantropologi
Universitetet i Oslo
Foto: UiO*

Innledning

Du store verden!s virksomhet både innenfor kunstformidling og tematiske prosjekter involverer arrangører over hele landet. Du store verden! gjennomfører i perioden 2005–2008 en serie på fem arrangørrettede seminarer som skal bidra til erfaringsutveksling og kompetanseheving, kontaktskaping og økt samarbeid for prosjekter som fremmer et naturlig kulturelt mangfold i kunst- og kulturformidlingen i Norge.

Seminarene gjennomføres og utvikles i nært samarbeid mellom Du store verden! og en vertsarrangør, hvis erfaring og virksomhet også står sentralt i seminarets tema og innhold. Det første seminaret ble gjennomført hos og i samarbeid med KulturHuset, Tromsø i november 2005, der temaet var *Ungdom som utøvere og publikum*. Seminaret ble også utviklet i samarbeid med stipendiat Kjell Magne Mælen, avdeling for kunsthøgskolen i Tromsø, og Ungdomshuset Tvibit. Et vellykket seminar samlet om lag 30 deltakere fra sju fylker. En oppsummering fra seminaret ligger på www.du-store-verden.no.

Seminaret *Kulturelt mangfold i kulturformidlingen* ble arrangert i Drammen 8. og 9. mai 2006 – utviklet og gjennomført i samarbeid med Union Scene. Denne gangen valgte vi hovedtemaet: *Hva betyr kulturelt mangfold i kulturformidlingen – og hvordan skal vi få til et kulturliv som gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i befolkningen?* Norge har mange flotte og dyktige utøvende, produserende, formidlende og pedagogiske krefter som er altfor lite synlige i kulturlandskapet. Målet med seminaret var å lage en møteplass med utveksling av erfaringer og synspunkter, og at vi alle ville reise beriket derfra med engasjement og innspill til metode og samarbeid i bagasjen.

Vi er svært glade for den store oppslutningen om seminaret, med de mange innleiderne fra alle lag i kulturlivet, stortingspolitikere og 140 deltakere fra hele landet. Med gode tilbakemeldinger både under og etter seminaret, ser vi at seminaret spilte en rolle og var et verdifullt bidrag i våre forskjellige utgangspunkt for å fremme kulturelt mangfold i kulturformidlingen.

En stor takk rettes til alle våre innledere og deltakere, og videre takker vi spesielt møteleder Dankert Freilem, som glimrende loset oss gjennom et tett todagers program, prosessleder Odd Are Berkaak, som grep fatt i innspill og momenter og sørget for en fruktbar og interessant prosess i gruppearbeid og oppsummering, og referent Kirsti Knudsen som gir et totalbilde av seminaret i denne rapporten. En takk også til Norsk kulturråd og Norad, som støttet seminaret.

Vi er glade for å kunne hevde at rapporten er et konkret instrument som kan brukes videre i arbeidet hos hver av oss, og at seminaret har gitt verdifulle innspill både til kulturarbeidere, forvaltning og politikere. Rapporten sendes alle deltakerne, og legges ut på www.du-store-verden.no.

Vi ser fram til de tre siste seminarene i rekken; det neste vil bli gjennomført i Oslo på nyåret 2007.

DU STORE VERDEN!

UNION SCENE

Union Scene – Drammen Internasjonale Kultursenter er Drammens nye storstue, og ble etablert for å utvikles til et nasjonalt kompetansesenter for flerkulturell formidling.

Du store verden! fremmer kulturelt mangfold i kunst- og kulturformidlingen. Nettverket utvikler en nasjonal virksomhet med multidisiplinære prosjekter som involverer internasjonale artister både fra Norge og utlandet, og som forankres i lokale og faglige miljøer.

Vilje og utholdenhet

Det var en forventningsfull gjeng som møttes til seminar på Union Scene i Drammen i begynnelsen av mai 2006. Det store antallet deltakere fra mange ulike miljøer tydet på at det valgte temaet – *Hva betyr kulturelt mangfold i kulturformidlingen – og hvordan skal vi få til et kulturliv som gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i befolkningen?* – var av stor interesse for et bredt spekter av kunstnere og kunst- og kulturformidlere fra det ganske land.

Innlederne på seminaret speilet også bredden i det norske kulturlivet, fra Ellen Horn, teatersjef i Riksteatret og Ole Jacob Bull, direktør i Norsk kulturråd, til musikeren og pedagogen Shri Lal Sahajpal og Shanti Brahmachari, prosjektleder ved Norsk Skuespillersenter. Fra vårt naboland kom Ozan Sunar, kultursjef i Sveriges Televisjon, og holdt et gnistrende innlegg om mangfold versus etnopornografi. Det ble paneldebatt med stortingspolitikere fra fem partier, gruppearbeid og livlige plenumsdebatter. Og innimellom fikk vi smakebiter fra vårt mangfoldige kulturliv. Barna i dansegruppen i Tyrkisk Samlar Kulturforening og Drammen Kulturskole sjarmerte seminardeltakerne. Celio de Carvalho og Jai Shankar førte ved hjelp av tabla, stemmer og et utall perkusjonsinstrumenter en fantastisk samtale på et språk alle forsto. Uforglemmelig ble også konserten med Cheikh Lô mandag kveld, med support av Diom de Kossa & Touba Orchestra.

Det var mange – både underveis og ved slutten av seminaret – som ga uttrykk for sin begeistring over det de fikk oppleve disse to dagene. Ellen Horn sa i sitt innlegg at norsk kulturlivs viktigste egenskap er å være utholdende. Dette gjelder ikke minst for dem som arbeider med å fremme det kulturelle mangfoldet i kulturformidlingen. Det oppleves av mange som et sisyfosarbeid; det krever stor innsats og vilje til å ikke gi seg. Seminaret ga mange den inspirasjonen og gnisten som ikke alltid er så lett å bevare i hverdagen – når vi ofte sitter litt alene på hver våre tuer – og ga en bekreftelse på at det er et uendelig viktig felt vi brenner for.

Det er ikke lett å formidle innholdet i et helt seminar gjennom en rapport i etterkant, men vi synes likevel at det som kom fram er så verdifullt at vi vil gjøre et forsøk. Innleggene er lett redigert/forkortet, og paneldebatten er punktvis oppsummert.

God lesning!

Kirsti Knudsen, styreleder i Du store verden!

Drammen – den flerkulturelle byen

Velkommen v/ordfører Tore Opdal Hansen

Drammen er region for 155 000 mennesker, by for nær 100 000 og kommune for 58 000. Elven har betydd mye for utvikling av byen. Før 1900-tallet var den transportåre og utskipningshavn for tømmereksport; på 1900-tallet lokalisering for 30 papirfabrikker i vassdraget. Vi er nå i Unions gamle papirfabrikk i Drammen. I dag er elven helt sentral i byutviklingen.

Det er 35 år siden den første tyrkiske arbeidsinnvandringen til Drammen. De ble invitert til Drammen fordi industrien – ikke minst papirfabrikkene – trengte arbeidskraft. Drammensere med annen etnisk bakgrunn kommer i dag fra mange ulike land, men de med tyrkiske røtter er fortsatt den største gruppen.

I Drammen har vi lært at hardt, målbevisst arbeid over lengre tid gir resultater. På midten av 80-tallet startet vi arbeidet med å rense elven. Etter nesten ti års arbeid kunne vi vende oss mot en ren elv. Gjennom mange år er det bygget nye veier i og ikke minst rundt byen. Vi har fått trafikken ut av sentrum og byen vår tilbake, og den blomstrer. Det siste hovedgrepet som er gjort er gjennom år å gjøre om elvebreddene til et langt, sammenhengende elveparkanlegg – nesten hele veien fra Lier til Nedre Eiker. Vi har ikke mindre enn syv kilometer gangvei langs elven.

I 2003 fikk Drammen bymiljøprisen for den transformasjon som byen er inne i. Vi har nå et grunnlag i byen for en storstilt byfornyelse. Den har kommet godt i gang, og i løpet av de neste årene vil dere se ytterligere radikale forbedringer. Ikke minst er det området vi er i nå, Strømsø og Grønland, inne i en transformasjonstid. Her vil det vokse frem en helt ny bydel i byen. Vi er midt i det området som Aftenposten kalte «Drømmen i Drammen», med kultur, med nye spennende boliger og med kunnskapsparken som skal inneholde høyskoletilbud, bibliotek og mye mer. 22 000 kvadratmeter står klare til innflytting 1. desember 2006.

En mangfoldig og spennende by

Drammen er den byen – etter Oslo – som har flest innbyggere med annen etnisk bakgrunn enn den rent norske. Det er positivt at Drammen er en mangfoldig og spennende by. I dag er 17 prosent av dem som bor i kommunen av annen etnisk opprinnelse. Blant dem under 20 år er prosentandelen godt over 20, og den er økende.

Drammen som flerkulturell by gir oss mulighet til å leve i en by som er mer spennende, mangfoldig og fargerik. Vi er svært opptatt av at folk i Drammen med annen etnisk opprinnelse skal opprettholde sin identitet og tilhørighet. Målet er ikke å gjøre alle *norske*. Men når det er nevnt, er det viktig å gjøre alle i stand til å kunne hevde seg i det norske samfunnet. *Likhet* er ikke noe mål; målet er *likeverd*. Drammen må bli en betydelig mer inkluderende by de neste ti årene enn det den har vært de siste tjue.

Det foregår et aktivt brobyggingsarbeid i Drammen. På Drammen Internasjonale Kultursenter vil vi – i stadig sterkere grad – gi internasjonal kultur og kulturutveksling en arena. Bystyret behandlet 9. mai 2000 meldingen om det flerkulturelle Drammen – *Kunsten å være drammenser*. Meldingen pekte på en strategi og handlingsplan 2001–04 for kommunens arbeid overfor flyktninger og innvandrere. Innholdet i meldingen er senere løftet frem og forsterket gjennom bystyrets behandling av Kommuneplan for Drammen 2003–2014, der det flerkulturelle og mangfoldige Drammen er definert som en ønsket utvikling.

Hardt, målbevisst arbeid over lang tid har gitt gode resultater også i forhold til vårt arbeid overfor tospråklige innbyggere. I første rekke gjelder dette etablering av Introduksjonssenteret. Her har vi lyktes i å gi voksne flyktninger og innvandrere muligheter til nødvendig utdanning og arbeidstrening.

Tore Opdal Hansen
Ordfører (H)
Drammen kommune

Kultur og kompetanse

Vi har to store kulturhus i Drammen: Drammens Teater med fire scener, og Union Scene – Drammen Internasjonale Kultursenter, med fem scener i første omgang. Dette kulturkvartalet er et viktig bidrag til byutviklingen i Drammen.

Drammen Internasjonale Kultursenter er et tilbud til amatører og profesjonelle, gamle og unge innenfor musikk, teater og kunst. Vi har her en rekke spennende scener og rom, og «byens beste beliggenhet» ved elven, vegg i vegg med kunnskapsparken Papirbredden, og godt tilgjengelig med ny gangbro fra parken som bygges med det første.

Drammen satser på å bygge opp kompetansemiljøer. Vi ønsker at Drammen Internasjonale Kultursenter skal utvikles til å bli et nasjonalt kompetansesenter innenfor flerkulturell formidling. Dette er viktig og riktig i en by hvor over 17 prosent av befolkningen har minoritetsbakgrunn. Barn og unge er et spesielt satsingsområde på Union Scene.

Drammen Internasjonale Kultursenter ble etablert fordi vi vil bruke kultur for å skape arenaer og bygge broer mellom mennesker med ulik etnisk bakgrunn, og selvfølgelig også for at innbyggere med minoritetsbakgrunn skulle få en arena for å utvikle sin egen kunst og kultur. Det er viktig å være trygg på egen identitet når man skal møte og virke i det norske minoritetsgruppesamfunnet. Drammen Internasjonale Kultursenter – Union Scene – er en ramme som vil gi minoritetsgrupper muligheter til å utvikle og skape verdifull bevissthet om egen kultur og tilhørighet. Men vi trenger samtidig flere felles arenaer hvor også ulike etniske grupper møtes.

Vi er med i en lang, lang rekke prosjekter i forhold til ulike utfordringer rundt det å være en flerkulturell by. Det gir oss mye. På mange måter er Drammen en fin by å arbeide med nye tiltak i. Byen er passe stor, men ikke *for* stor. I fjor hadde vi en konferanse som rettet oppmerksomheten mot kulturelt mangfold, verdiskaping og ubenyttede ressurser i disse lokalene. Hovedkonklusjonen var vel at vi ikke evnet å ta i full bruk de ressursene innbyggerne med annen etnisk bakgrunn enn den rent norske representerer. Det var forstemmende å høre hvordan høyt utdannede personer ble tatt imot av det norske næringslivet. Desto hyggeligere var det å høre om den bratte karrierestigen man fikk når man først hadde kommet innenfor.

Velkommen til konferanse

Velkommen til nok en viktig konferanse: *Kulturelt mangfold i kulturformidlingen*. Hvis vi behandler alle likt, behandler vi alle ulikt, heter det i skolen. Derfor må vi gjøre noe ekstra. Barn, unge og voksne i Norge bor i et land fullt av muligheter og utfordringer. Barn, unge og voksne med en annen etnisk bakgrunn enn den rent norske, står ofte overfor helt spesielle utfordringer i forhold til å bli inkludert og tatt med på like vilkår. Vi må hele tiden være på jakt etter nye og gode løsninger, og jeg håper at denne konferansen kan være med og hjelpe oss til nettopp dette.

Jeg fikk et innspill fra konferanseledelsen som beskriver situasjonen godt: «Samtidig som vi arbeider for at kulturelt mangfold skal være et naturlig element i kulturlivet, handler det om et felt som på lang sikt fortsatt må være gjenstand for øremerking av midler, og for særskilt fokus og hensyn. Det såkalte *flerkulturelle feltet* er en egen kategori i dagens kulturliv. Minoriteter fremheves som ressurser, samtidig som de ofte ses på som eksotiske *tiltak* der det fokuseres mer på etnisk bakgrunn enn på kunsten som presenteres.»

I år arrangerte vi i Drammen Internasjonale Uke for andre året på rad. Kulturinnslagene i Internasjonal Uke er gode bidrag til å gi oss felles arenaer for kulturopplevelser. Det er mitt ønske at vi til neste år skal arrangere vår tredje internasjonale uke, men da med enda mer vekt på kultur, og kanskje med innslag fra internasjonalt anerkjente kunstnere fra land som mange drammensere har røtter i – rett og slett la det bli Internasjonal Kulturuke.

Jeg mener at vi har kommet godt i gang her ved Drammen Internasjonale Kultursenter. Vi har hatt mange vellykkede arrangementer, men jeg ser samtidig at veien frem til dit vi bør

være er lang. Jeg håper imidlertid at denne konferansen skal gi oss verdifulle innspill som vi kan ta med i vårt videre arbeid. Jeg håper vårt hardt målrettede arbeid fremover skal bringe oss dit jeg ønsker oss: At kulturtilbudet i byen blir enda mer mangfoldig og reflekterer bedre at mange drammensere har røtter i andre land og verdensdeler. Det vil gjøre Drammen til en enda mer spennende by. Jeg ønsker med andre ord – Du store verden! – her i Drammen. Lykke til med konferansen!

Kultur- og kirkedepartementets tanker og framtidsvyer

Randi Øverland, statssekretær i Kultur- og kirkedepartementet

Randi Øverland
Statssekretær (AP)
Kultur- og kirke-
departementet

Takk for invitasjonen til konferansen. Jeg ønsker i denne innledningen å gi et innblikk i departementets tanker og framtidsvyer.

Like muligheter for alle er utgangspunktet for den sosialdemokratiske tenkemåten. Arbeiderpartiet tror på en aktiv kulturpolitikk, og det preger regjeringserklæringen. Målet vårt er at Norge skal bli en av de beste kulturnasjonene som fins.

Kulturløftet har en målsetting om at kulturbudsjettet innen 2014 skal utgjøre én prosent av statsbudsjettet. I år ville det bety en økning på 150 millioner kroner. Vi løser ikke automatisk alt med penger, men mye dreier seg om penger og hva de skal brukes til.

Vår globale verden gir oss nye utfordringer i lokal, regional og internasjonal sammenheng. Forestillinger om den norske felleskulturen utfordres, og kunsten og kulturen kan sikre dialogen. For eksempel har Samarbeidsrådet for tro og livssyn gjort et formidabelt arbeid for dialog.

Vi må ha et kulturliv som er relevant for alle, ikke bare for majoriteten. Vi må bevise at vi vil legge til rette for et mangfold. Det er et prioritert mål at kulturpolitikken skal sikre alle tilgang til kunst- og kulturopplevelser, og at alle skal kunne ytre seg.

Systematisk integreringsarbeid

Systematisk integreringsarbeid gjennom mange år lønner seg. Gode eksempler på dette er Drammen kommune og Fjell skole. Regjeringen vil være terriere som passer på at institusjonene reviderer sine tradisjoner. Noen har kommet godt i gang. Andre har ikke startet. Mangfoldet må gjenspeiles i kunst- og kulturfeltet. Vi ønsker å motivere små, uavhengige virksomheter med spesialkompetanse til å finne sin nisje.

Regjeringserklæringen er tydelig i sin visjon om et robust og fleksibelt samfunn, der alle har like rettigheter. Kulturfeltet er et av de viktigste områdene. Vi må ha et relevant kulturliv. Vi kan ikke bare *snakke* om et åpent samfunn, vi må *vise* at det er åpent. Det moderne samfunnet er flerkulturelt. Vi må invitere innbyggerne til felles møter, slik at vi kan gi hverandre økt kunnskap. Kulturlivet må legge bak seg den nasjonale rollen det har hatt, som ofte kan virke avvisende og ekskluderende. Det er vanskelig å innrømme, men vi sitter ofte utenfor og lytter når vi er i kontakt med andre kulturer. Vi tar ikke inn over oss at folk har andre ståsteder. Vi må gå helt inn i det. Det kan være krevende, men det er det som må til for å komme videre.

Vi har flere tiltak i Norge som andre misunner oss. Ett eksempel er Den kulturelle skolesekken – en arena ingen kan komme seg unna. Elevene får flere ganger i året tilbud om kunst på høyt nivå, og mange ville aldri ha opplevd dette hvis de ikke hadde fått tilbudet gjennom skolen. Ordningen skal evalueres – kulturskolen likeså.

Andre viktige områder er kommunenes innsats for å gjøre feltet tilgjengelig for alle, gjennom Det flerspråklige biblioteket, og den frivillige innsatsen, med frivillighets-sentralene og Frifondsordningen. Det vil komme en språkmelding, om språkets betydning for alle, inkludert samisk og minoritetsspråk.

Jeg vil avrunde med den biten som har med kunst å gjøre: Det er veldig viktig for alle å få anledning til å oppleve kunst på høyt nivå. Det er viktig å begynne i ung alder. Derfor må vi være målbevisste og positive. Vi må bli bedre kjent med hverandre, og ha som fokus at alle skal få et reelt tilbud.

TEMA 1:

HVA BETYR «KULTURELT MANGFOLD I KULTURFORMIDLINGEN»? HVORDAN SKAPER VI ET KULTURLIV SOM GJENSPEILER DET KULTURELLE MANGFOLDET I BEFOLKNINGEN?

Dilemmaer og utfordringer

Eli Borchgrevink, daglig leder i Du store verden!

Norge har mange flotte og dyktige utøvende, produserende, formidlende og pedagogiske krefter som er altfor lite synlige i kulturlandskapet. Hva betyr kulturelt mangfold i kulturformidlingen – og hvordan skal vi få til et kulturliv som gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i befolkningen?

Union Scene og Du store verden! er opptatt av å fokusere på *handling* – både fra politisk hold og fra kulturlivet selv. Festtaler er flott, kulturlov er flott, kulturmeldinger er flott, men det er *handlingen* – i praksis å arbeide frem et kulturliv som virkelig benytter seg av den kompetanse, erfaring og verdi som ligger i oss alle – som må til, skal vi nå våre mål.

Handling er å ha økonomisk ryggrad til å bygge opp en tilfredsstillende virksomhet, handling er å prøve, feile og lære – og målet nås lettere om vi samarbeider. Handling krever *handlekraft*, og til handlekraft trengs penger. Med penger får vi mulighet til å handle, og da er det opp til oss å prioritere riktig, mestre å samarbeide, og å dele på ressurser, erfaringer og kompetanse. Derfor er det ikke bare politikerne, men også vi kulturformidlere, som står overfor store utfordringer i dette arbeidet. Vi gleder oss til prosessen om og fullbyrdselen av Kulturløftet, til økt satsing på frivilligheten – eller for å låne et uttrykk fra en av kronikkene i Aftenposten: *De små offentligheter*.

Politikerne bør fremvise en tverrpolitisk åpenhet og invitere alle sider av kulturlivet *sammen* til høringer og dialogmøter før de store avgjørelsene tas om strategier og veivalg. Og vi gleder oss til vi ikke lenger har det såkalte flerkulturelle feltet, som i dag oppfattes som en egen kategori i dagens kulturliv, enten vi driver med musikk, visuell kunst, scenekunst, eller medier og informasjon – og enten vi og våre artister er hvite eller svarte i huden, og av majoritets- eller minoritetskultur. For å gi «minoritetskunsten» den anerkjennelse og likeverdige vurderingen som den fortjener, er det viktig at den vurderes innenfor den kunstneriske genren den tilhører.

For Du store verden! betyr dette faktisk alle kunstneriske genrer. Smalhans og stor kamp om midlene medfører konkurranse fremfor samarbeid. *Der* ligger vår – kulturformidlernes – store utfordring når «de små offentligheter» etter hvert blir mer synlige og gis mer anerkjennelse. Da er vi – i grenseoverskridende samarbeid – på god vei mot et reelt og naturlig kulturelt mangfold i kulturformidlingen, der både etablerte og mindre tiltak er med på å fastsette agendaen. Men det er et godt stykke frem.

Du store verden!

Du store verden! ble opprettet for elleve år siden. Vi ble tuftet på ideen om et samarbeid om et naturlig kulturelt mangfold i kulturlivet, og er derfor et nettverk. Visjonen vår er et rikere kunst- og kulturliv som gjenspeiler det kulturelle mangfoldet i samfunnet vårt. Virkemidlene er kunstneriske kvalitetsprosjekter innenfor alle kunstneriske genrer, med internasjonale artister – både norgesbaserte og inviterte – informasjonsvirksomhet og kompetanse- og påvirkningsarbeid.

Vårt arbeid er nært beslektet med forutsetningene for Unesco-konvensjonen om kulturelt mangfold; vi jobber innenfor alle kunstdisipliner, og vi har et betydelig og økende nasjonalt og internasjonalt nettverk.

Fire viktige prinsipper

Det er fire viktige prinsipper for vår kunstformidling. Gjennom **høy kvalitet** sikrer vi kunstneriske presentasjoner som fortjener en seriøs vurdering og respekt, og som ikke ses på som eksotiske tiltak med fokus på artistenes etniske bakgrunn.

Eli Borchgrevink
Daglig leder
Du store verden!

Det er et mål for alle våre prosjekter, at artister, formidlere og publikum skal sitte igjen med en **ny erfaring** når prosjektet er over. Derfor forsøker vi, så langt det er mulig, å få til møter mellom prosjektets artister og relevante faglige miljøer, og også workshops med ungdom og skoleelever. Du store verden! er ikke veldig synlig i formidlingen av kunstneriske prosjekter; vi synliggjør artistene og arenaene og er igangsetter, koordinator, kvalitetssikrer og produsent. Gjennom samarbeid med eksisterende kunstneriske ressurser i norsk kulturliv, er vi med på å påvirke en endring i eksisterende arenaers repertoarer.

Du store verden! er **ikke et Oslo-fenomen**. Selv om alle prosjekter presenteres i Oslo, søker vi å få så mange prosjekter som mulig ut på veien, i samarbeid med arrangører over hele landet. 2005 var et aktivt og godt år, med totalt 17 tiltak, hvorav elleve var kunstneriske prosjekter, ett informasjonsprosjekt og tre seminarer/temamøter. Vi samarbeidet vi med 26 arrangører i 20 kommuner i 15 fylker. Vi mener vi er på god vei til å fylle den landsdekkende rollen vi har jobbet for i mange år. Her ligger vår prioritet og vårt mål: Nært samarbeid på nasjonalt nivå og landsdekkende virksomhet.

Det fjerde punktet er **publikumsutvikling** – en stor utfordring som vil prege to av de fem arrangørrettede seminarene som dette seminaret er ett i rekken av.

To prosjekteksempler

Med **Sol Danse** – et Du store verden!-musikkbusssprosjekt – ønsket vi å sette fokus på samspill, dialog og spilleglede. Gruppen av dyktige og erfarne musikere ble formet spesielt for turneen. På turen Oslo – Drammen – Arendal – Kristiansand – Stavanger – Oslo, var det aktiviteter i flere dager på hvert sted, i samspill med lokale musikere definert av arrangørene. Gruppen hadde workshops med skoleelever, kulturskoleelever og musikerkolleger, og ga konserter både med eget materiale og i samspill med lokale krefter. Både Sol Danse og lokale krefter tok med seg nye impulser videre etter hvert turnésted.

Det er av stor betydning å samarbeide med etablerte kunstarenaer – vi ser at det særlig er på disse arenaene våre prosjekter etter hvert anerkjennes på lik linje med annen kvalitetskunst i Norge. Et godt eksempel er vandreutstillingen **GrenseLøs**, som presenterer kunstnere som bevisst velger seg alternative nettverk og strukturer for sin utdanning og karriere; kunstnere som har kommet hit til landet med en annerledes bagasje og utdanning, og kunstnere som har reist ut fra Norge og etablert seg eller lever som nomader i den internasjonale kunstverdenen.

GrenseLøs vises på ni steder i Norge i løpet av halvannet år. Utstillingen er produsert av Du store verden! i samarbeid med Riksutstillinger (nå Nasjonalmuseet) og den ble først vist på Stenersenmuseet i Oslo. Den rammen sikret at utstillingen er blitt anmeldt og vurdert for kunsten som presenteres, ikke som et «flerkulturelt arrangement» hvor fokus legges på kunstnernes etniske bakgrunn. I Stavanger arrangerte Stavanger kunstforening en samling der lokale kunstnere og interesserte møtte kunstnere fra utstillingen, og publikum møtte dem ved åpningen. Den siste GrenseLøs-utstillingen i denne omgangen fant sted i Namsos.

Du store verden! handler – og vi ser at vi er på rett spor. Vi er veldig glade for den anerkjennelse og tillit vi er blitt til del – der vi blant annet, sammen med Mela-festivalen/Stiftelsen Horisont, utgjør pkt 31 i Giskes 50 punkter om regjeringens prioriteringer. Utgangspunktet vårt var heller magert, økonomisk sett. Vår kjepphet er nå å oppnå en større statsstøtte som gir oss forutsigbarhet og reduksjon av all den tiden som går med til søknader og rapporteringer for hvert prosjekt vi ønsker å gjennomføre, slik at vi blir herrer over vårt eget program. Med en velkommen økning i 2006 er vi allerede i gang med det, og både politikere, forvaltning og samarbeidspartnere vil se at en slik forutsigbarhet genererer bedre planleggingstid og dermed bedre prosjekter med bredere nedslagsfelt, noe som kommer alle parter i samarbeidet til gode.

Offentlig sektors rolle og ansvar

Ellen Horn, teatersjef på Riksteatret, tidligere kulturminister

Offentlig sektors ansvar for å ta integrering på alvor, er det temaet jeg er invitert til å snakke om. Utfordringene står i kø, og det skulle bare mangle at ikke de offentlige virksomhetene er i front! Og det er trist, eller la meg si det på et mer byråkratisk korrekt språk – et beklagelig faktum – at til tross for alle mulige pålegg om å prioritere arbeidssøkere med annen etnisk bakgrunn – eller ny-nordmenn, som jeg liker å kalle dem – ser vi at det norske samfunnet preges av at noen er innenfor og andre er utenfor. Ny-nordmenn kommer bakerst i jobbkøen, også i det offentlige, med mindre de bytter navn og identitet – slik vi har hørt om i mediene i den senere tid – og fattigdom, arbeidsløshet og utenforskap preger ny-nordmenns hverdag. Sånn skal det ikke være.

Derfor er det på høy tid med en landsomfattende dugnad for inkludering, toleranse og fellesskap. Vi må ha det fremst i pannebrasken hver dag, for dette går ikke av seg selv. Og jeg kommer til å snakke om hvordan vi i det offentlig finansierte kulturlivet kan gjøre en innsats som monner. Vi må tenke oss om i alle ledd om vi er inkluderende, ved utlysninger og ansettelser, ved rollebesetninger og repertoarvalg, ved publikumsarbeid og informasjon, og i all kommunikasjon – på trikken, i barnehagen, og på sykehuset og pleiehjemmet for den saks skyld.

I Riksteatret, hvor jeg er teatersjef for tiden, har vi nettopp laget en ny overordnet strategisk plan for de kommende fire årene, og det er en klar overordnet målsetting å fremme toleranse og likeverd gjennom repertoar, personalpolitikk og allianser med andre samfunnsaktører. Våre fire kjerneverdier er derfor: Modig og inkluderende – mangfoldig og inspirerende. Og dette skal ikke være tomme honnørord; de skal få innhold og relevans, og prege alt vi foretar oss – både internt og eksternt.

Følelser som verktøy

Kulturlivet leverer stimulans for følelsene, og det er noe som trengs. Jeg er selv et følelsesmenneske, og er stolt av det. Følelsene er en viktig del av min verktøykasse. Jeg tror flere med hell kunne ta sine følelser og intuisjon mer aktivt i bruk. Mine følelser for det flerkulturelle ble kraftig mobilisert ved et besøk på Fjell skole her i Drammen mens jeg var kulturminister, og jeg kan tidfeste det helt nøyaktig, fordi det var på FN-dagen den 24. oktober 2000, sammen med daværende ordfører i Drammen, nåværende stortingsrepresentant Lise Christoffersen. Der opplevde jeg en norsk skole som hadde gjort mangfoldet til sitt store fortrinn og sin stolthet. Slik burde vi jobbe for å få det til å bli i hele Norge! Men motkreftene er sterke, og derfor er det så viktig å ta i bruk det våpenet som er vårt – kunstnernes og kulturarbeidernes våpen: Følelsene. Med ord og toner, rytmer, farger og former snakker vi til hjertene og følelsene. Og det er der fordommene sitter; det er der angsten for det ukjente sitter. Vi må ta bladet fra munnen og heller ikke være redde for å ta opp kontroversielle temaer.

Min påstand er at politikere og samfunnsforskere undervurderer kulturlivets betydning i endringsprosesser, og vi trenger større oppmerksomhet og fokus på kulturens betydning – både i mediene og i samfunnstenkningen.

Da kultur er den raskest voksende næringen i Norge, og står for en større andel av landets sysselsetting enn noen av primærnæringene, sier det seg selv at en sterk regional kultursatsing er viktig. Kulturnæringen er nesten like stor som verkstedindustrien, litt større enn nærings- og nytelsesmiddelindustrien, over dobbelt så stor som jordbruk og skogbruk, og over tre ganger så stor som fiske, fangst og fiskerioppdrett. Det er klart at kunst og kultur må prioriteres – både lokalt, regionalt og nasjonalt – og kultursektoren burde være i front når det gjelder å speile det kulturelle mangfoldet som kjennetegner dagens Norge.

Ellen Horn
Teatersjef Riksteatret
Tidligere
kulturminister
Foto: Hans Jørgen
Brun

Når penga rår

Denne helgen hadde FrP landsmøte, og valgte sin nye hærfører og partiformann Siv Jenssen med stor akklamasjon. En farlig flink dame, som vet hvordan hun kan spille på folks fordommer, og som har på programmet å fjerne all offentlig støtte til kulturlivet og gjøre publikum om til kunder som kan shoppe på et populistisk og kommersielt marked. Dette er en trussel for vår identitet og vårt språk, for mangfoldstanken og for ytringsfriheten – for vi vet hva som vinner hvis det bare er penga som rår!

Dette er en dramatisk situasjon, som krever ansvar, følsomhet, fantasi og klarsyn fra alle som er med på den offentlige arenaen. Enten vi er kulturminister, kunstner eller kulturarbeider, er dette det bakgrunnsteppet for vårt liv og virke. Ingen av oss lever og arbeider i et vakuum. Jeg synes derfor det er helt på sin plass at Trond Giske gir uttrykk for at han forventer at kulturlivet tar inn over seg den flerkulturelle virkeligheten som et premiss. Derfor må vi stå på og lage så bra forestillinger og konserter at det blir umulig å by folk en slik politikk, og derfor må det offentlige kulturlivet bruke sine ressurser og kompetanse til å skape nye arenaer og nye kunstneriske konstellasjoner som viser at mangfoldstanken er fruktbar og utviklende! Svarthvitt-tv ble avvirket i Norge for minst 40 år siden, la oss åpne dørene og få fargene inn i alle medier! «Vi må bygge broer i stedet for barrierer,» sa Lise Christoffersen. Resultatet av hennes visjon er blant annet Union Scene som vi er på nå!

Og vi må samarbeide. Det er et fint ord. Kanskje forslitt, men fint. Gammeldags? Ja, gjerne det. Midt i alt det nyskapende, fremtidsrettede er det kanskje helt greit å være litt gammeldags. *Samarbeid* er et av de ordene jeg liker best, og et ord jeg hver dag prøver å gi et reelt innhold – i livet og i kunsten. Så er det sagt. Jeg har en sterk fornemmelse av at vi kan samarbeide bedre i teaternorge, og at kanskje Riksteatret sitter med nøkkelen til å få bedre flyt. Mellom store og små teatre, institusjoner og frie grupper, mellom Oslo og landet for øvrig. Jeg er sikker på at samarbeid på tvers av kunstarter, på tvers av institusjoner, på tvers av regioner, språk- og landegrenser er stimulerende. Først og fremst vil publikum få større mangfold og bedre kvalitet på kulturtilbudet, men det vil også åpne opp for nytenkning, og styrke de kreative miljøene. Og så blir det saftigere og morsommere!

Tenk stort!

Henrik Ibsen sa: «Det forbannede ved de små forhold er at de gjør tankene små!» La oss gjøre hans ord til skamme og tenke stort. Og det går an å tenke stort, samtidig som vi tar vare på det som er smått og nært. Verden er annerledes i dag. Det er et ufravikelig faktum. For å kunne åpne oss for alt det nye, må vi ha både røtter og føtter, og vi må ikke minst ha mot til å bringe til torgs de store og vanskelige spørsmålene, vel vitende om at mange står klar med gapestokken! Vi skal lage konserter, bøker og forestillinger som bidrar til debatt om de samfunnsutfordringene vi er nødt til å ta på alvor! Og slå ring om ytringsfriheten som er det frie kunst- og kulturlivets alfa og omega.

Det er det globale – globale – mennesket som er vår nye identitet. Et menneske som nødvendigvis bor i et lokalsamfunn, men som skal kunne påvirke det lokale og regionale i mye større forstand enn hva som er tilfelle i dag. Og i denne sammenhengen er et aktivt og mangfoldig kulturliv av avgjørende betydning. Men ærlig talt: Vi må samarbeide! Poenget mitt er at vi trenger hverandre, og Riksteatret ønsker å være en pådriver for et inkluderende og mangfoldig teater og et mer samarbeidende kultur- og teaternorge. I fellesskap burde vi kunne holde workshops, drive utvikling av nye historier og teatertekster, og lage et laboratorium for fremtidens teater. «Poenget er ikke å gjøre alt riktig, men å takle det som er galt på en riktig måte.»

Mangfoldighetsår

Jeg har fått stor inspirasjon fra mine kolleger i Sverige, hvor de i år har et *mangfaldsår* – samtidig som vi markerer Ibsen-året 2006. Der pålegges alle institusjonene et mangfoldsprogram, og alle må avlegge et mangfoldsregnskap ved årets slutt. På en kulturkonferanse i Sverige, hvor jeg var sammen med blant andre Terje Hartvigsen fra Brageteatret, diskuterte nordiske teaterkolleger de felles utfordringene vi har når det gjelder nettopp den nye flerkulturelle virkeligheten vårt teater arbeider i. Det var for oss en viktig og inspirerende

konferanse. Og la meg si det med én gang: Vi her i Norge er i godt selskap med våre nabo-land, som heller ikke er i mål når det gjelder inkludering.

På konferansen var det mye snakk om det motsatte begrepet «utenforskap» som jeg synes er et mer dekkende begrep enn mye av den forvirrende ordbruken som ellers er i bruk på feltet. Enten vi er politikere, kunstnere eller kulturarbeidere, må vi ta dette inn over oss. Hør bare hva etnologen Oscar Pripp kunne fortelle oss, etter å ha ledet et forskningsteam som undersøkte integrering i 63 små og store statlige kulturinstitusjoner i Sverige: Det entydige resultatet er at bare én prosent av sjefene har utenlandsk bakgrunn, og at «mångfaldet» stort sett bare finnes i bunnen av organisasjonen. Det er lite kunnskap og engasjement om temaet i ledelse og mellomledelse. Er temaet på dagsordenen, er det *om* temaet, sjelden *av* eller *med* dem det handler om. Innenfor dans, musikk og kunst er det mye større innslag av ulike minoriteter enn innenfor teater, museum og kunsthåndverk. Det som finnes, er oftest skoleinnrettet. Ifølge de spurte, er problemene dårlig økonomi, komplekse oppdrag, lav personalgjennomstrømning, mange søkere og utydelighet fra departementet.

Ambivalens er den sterkeste enkeltstående grunnen til at det ikke skjer forandringer, til at det ikke blir gjort noe. Den lille gnagende tvilen, eller altså rett og slett ambivalens. Og jeg må innrømme at jeg blir fortvilet når mangfoldssatsingen blir sett på som politisk korrekt og riktig og forutsigbar. Sannheten er at dette er et minelagt felt fullt av vanskeligheter og fallgruber, derfor må vi ha som mål å forsøke å gå nye veier! Det er nødvendig med en både/og-vinkling. Vi må kunne ha (minst) to tanker i hodet på én gang. Og det er mange måter å gå frem på – det viktigste er faktisk å gjøre noe, i kunstens navn!

Norsk kulturlivs viktigste egenskap er å være utholdende. Hatten av for Du store verden! som er til nytte for oss alle sammen.

Kulturpolitikens strategier – the politics of And

Shanti Brahmachari, prosjektleder i Norsk Skuespillersenter

Shanti Brahmachari
Prosjektleder Norsk
Skuespillersenter

I vårens store debatt om kulturpolitikk, integrasjon og kulturelt mangfold er det kulturminister Trond Giske som har satt agendaen. Han har gitt oss noen konkrete eksempler på hva slags visjoner han har for fremtiden i norsk kunst. Et av hans store mål for kulturpolitikken er at det skal være like naturlig at en pakistaner som en hvit skuespiller spiller Peer Gynt på norske scener. Jeg tror ikke det er tilfeldig at han brukte scenekunsten da han skulle gi et eksempel på hva som må endres. Scenekunsten utgjør en stor del av budsjettet til Giske, og det er et kunstområde som har store utfordringer når det gjelder å inkorporere minoriteter. Scenekunsten har stått midt i debatten, og jeg vil bruke noen av mine erfaringer fra og synspunkter på dette kunstfeltet til å si noen ord om de store utfordringene som vi står overfor både på nasjonalt og lokalt plan når vi skal gjennomføre slike ideer som statsråden har fremhevet.

La meg begynne med min forståelse av hva kulturministeren har gitt uttrykk for i sine kronikker i Aftenposten. Jeg leser ham slik at han presenterte en dobbel strategi for hvordan minoriteter skal bli aktive deltakere i kunst- og kulturlivet. Han ønsker både det vi kan kalle en *flerkulturell strategi* og en *strategi for kulturelt mangfold*.

Flerkulturell strategi

En flerkulturell strategi innebærer at vi gir mer støtte til kunstnere og kunstorganisasjoner der minoritetsgrupper utøver kunst, og der de selv har kontroll over virksomheten. Denne strategien har som mål å bygge opp egne ordninger og egne organisasjoner for hver enkelt minoritetsgruppe, både nasjonalt og lokalt. Giske nevner flere eksempler på tiltak som faller inn under en slik strategi: Nordic Black Theater, Center for afrikansk kulturformidling og Melafestivalen. Kulturrådet introduserte en slik strategi på 1990-tallet gjennom Mosaikkprogrammet. Dette programmet var en særordning for flerkulturelle prosjekter, og var et separat tilbud som ga spesielle muligheter for kunstnere og organisasjoner med minoritetsbakgrunn.

En flerkulturell strategi betyr at samfunnet bygger opp egne ordninger for grupper som faller utenfor storsamfunnet. Målet er å skape en mosaikk der personer med forskjellig kulturell bakgrunn skal få anledning til å utvikle sine egne kunstneriske uttrykk og kunstform i fred og ro. Dette er en type støttetiltak som kan gjennomføres både på lokalt og nasjonalt nivå, og som det politisk sett er relativt enkelt å gjennomføre. Det er tilstrekkelig å stille opp med penger og «rom for kunst». Det utfordrer ikke maktforholdene i kunst- og kulturlivet.

En av kulturteoretikerne som i avisdebatten i vår har gått inn for en slik strategi, er Anne Brit Gran ved Handelshøyskolen BI. Hennes vurdering er at en flerkulturell strategi er den eneste som har mulighet til å skape arenaer der minoriteter i norsk scenekunst kan få utfolde seg. Det er nødvendig å bygge ut mange små scener der kunstnere med ulik bakgrunn kan utvikle sine uttrykk og sin form. Hennes argumentasjon for at dette er veien å gå, er at de store scenene er lukket for minoritetskunstnere. Vi kan ikke vente på at Nationaltheatret eller andre kunstorganisasjoner åpner seg for nye grupper og nye kunstuttrykk. Det nye må derfor bygges utenfor det etablerte (Aftenposten 17.3.2006). Dette er en strategi som vi gjenkjenner fra mange land i Europa. Lengst tradisjon har den i Nederland, der de gjennom flere hundre år har bygd opp separate kulturorganisasjoner som kirker og skoler for hver av de religiøse og kulturelle gruppene i landet.

Strategi for kulturelt mangfold

Den flerkulturelle strategien kan kritiseres fordi den bidrar til å skape et samfunn der hver kultur lever i «splendid isolation» og der det er lite samspill mellom gruppene. Det skaper segregasjon heller enn integrasjon. Kunstnere fra forskjellige kulturer og med ulike kunstuttrykk trenger ikke å forholde seg til kunstnere med en annen bakgrunn – og motsatt. Dersom vi ønsker å få til nyskaping og krysning mellom kulturuttrykkene, må vi sørge for at kunstnere med ulik bakgrunn møtes på felles arenaer. Dette krever en annen strategi

som vi kaller *kulturelt mangfold*. Denne strategien innebærer at kunstnere med forskjellig bakgrunn møtes og utfordrer hverandre gjennom arbeid på samme scene. Trond Giskes ønske om å få kunstnere med pakistansk bakgrunn til å spille Peer Gynt på Nationaltheatret er i tråd med en slik strategi.

Strategien legger vekt på at vi skal inkorporere minoriteter i de eksisterende scenene og institusjonene. Målet er ikke bare et flerkulturelt samfunn der vi lever side ved side på en tolerant måte. Kulturelt mangfold krever at hver av de etablerte scenene og kulturorganisasjonene skal reflektere mangfoldet i samfunnet, både kunstnerisk og etnisk. Dette er langt fra situasjonen i scenekunsten i dagens Norge. Scenekunsten i landet vårt er dominert av det jeg vil kalle to monokulturer med hver sine spesifikke kunstneriske uttrykksformer. Minoritetene er ekskludert fra begge disse dominerende monokulturene.

Scenekunstens monokulturer

Den sterkeste monokulturen er knyttet til de store institusjonsscenene preget av et naturalistisk scenespråk. Når vi forventer at Peer eller Nora er hvit, er det koplet til denne kunsttradisjonen. Den svenske forfatteren og journalisten Arne Ruth sier at strategien for kulturelt mangfold utfordrer vår tenkning om kunstform: «Det kreves at svensk teater tar et oppgjør med det naturalistiske scenespråket.» (Aftenposten 19.4.2006) I vårt land fikk det naturalistiske scenespråket en sterk politisk posisjon ved at de store teatrene og deres kunstform ble en integrert del av nasjonsbyggingen. Nationaltheatret, Det Norske Teater eller Den Nationale Scene er navn som illustrerer den politiske rollen som teatret fikk eller påtok seg. En norsk – nasjonal og statlig – teaterskole hadde som oppgave å utdanne for institusjonene, og i dette kunstmiljøet ble det naturalistiske scenespråket dominerende.

Det var først på 1980-tallet at institusjonsscenene og det naturalistiske scenespråket ble utfordret. Det skjedde først og fremst ved at unge nordmenn og kvinner tok utdanning i utlandet og ble preget av andre scenespråk enn det som dominerte på scenene hjemme. De lyktes med å få Kulturrådet til å finansiere et alternativ til institusjonene – frie grupper som ville eksperimentere med uttrykksformer og være nyskapende. Det vokste frem et dynamisk kunstmiljø preget av mer fysisk uttrykk og mindre verbal scenekunst. Evalueringer av fri scenekunst viser at i løpet av 1990-tallet ble *ett* scenespråk gradvis dominerende i Kulturrådets tildelinger. Noen kunstgrupper og enkeltkunstnere var i stand til å definere hva som var «nyskapende», og å definere hvilke kunstnere som burde få støtte. Kulturrådet utviklet seg til å støtte ett spesifikt scenespråk, på samme måte som Kulturdepartementet gjennom sine tildelinger til institusjonsscenene støttet det naturalistiske scenespråket.

De to scenespråkene har langt på vei forblitt monokulturer med hver sine verdier for hva som er god kunst og hvem som er gode kunstnere. Dette bestemmer hvem som faller utenfor. Vi kan si at hver av de to monokulturene har opprettet et system med mange aktører for å opprettholde de dominerende kunstspråkenes posisjon. I tillegg til kunstnerne selv, spiller kulturpolitiske aktører, medier og kunstanmeldere, akademia og utdanningsinstitusjoner viktige roller. Disse systemene ekskluderer systematisk de kunstnerne som ikke fyller kriteriene som gjelder for hver av monokulturene. De ekskluderes fordi «noen» har autoritet til å si at de kvalitetsmessig ikke holder mål – ut fra de kriteriene som gjelder for de dominerende scenespråkene. Slik blir både kulturelle og kunstneriske minoriteter ekskludert, og argumentene er alltid internt kunstneriske.

Hvis statsråden virkelig ønsker kunstnerisk og kulturelt mangfold i de store kulturinstitusjonene, må han være villig til å ta i bruk virkemidler for å få dem som bestemmer i kunsten til å forandre sin praksis. Det krever en endring i hele systemet som er bygget opp omkring kunstinstitusjonene. Hvordan skal departementet få Nationaltheatret til å ansette svarte skuespillere og la disse spille de store rollene som tilhører nasjonal arven? Er dette mulig å kombinere med prinsippet om «armlengdes avstand»? Skal politikerne blande seg inn i det som oppfattes som interne forhold i kunsten? Vil politikerne straffe institusjonene dersom de ikke følger opp de politiske signalene som myndighetene har sendt?

En strategi for kulturelt mangfold innebærer å endre maktforholdene i kunst- og kulturorganisasjonene. En endring innebærer ikke bare en svart Nora eller Peer på scenen. De samme utfordringene gjelder for alle posisjoner i institusjonene, fra styreleder og teaterdirektør; hvem som befinner seg *bak* scenen like mye som *på* scenen; hvem som representerer kunsten i offentligheten like mye som dem som møter publikum i foajeen. Først når vi aksepterer at regissøren og teaterdirektøren kan ha en annen bakgrunn, er muligheten for en virkelig fornyelse og berikelse av kunsten mulig. Derfor er det en krevende strategi. Det store spørsmålet til politikerne er derfor hvordan vi skal omforme teatrene, operaen og andre kunstinstitusjoner slik at de også eies av dem som har vært holdt utenfor – de ekskluderte fra kunstens arenaer. Hvordan skal nye grupper komme inn i institusjonene både som kunstnere og publikum?

The politics of And

Minoritetene faller utenfor både på de store institusjonsscenene og i den frie scenekunsten. Det gjelder ikke bare etniske minoriteter, men også kunstneriske minoriteter – de som ønsker å utvikle eller fremføre scenekunst som ikke hører til monokulturene. Veien til et kulturliv preget av mangfold i muligheter og kunstformer er lang og kompleks. Jeg er langt på vei enig i at vi på kort sikt må føre en flerkulturell strategi og støtte opp om egne tiltak spesielt innrettet på minoriteter, både kulturelt og kunstnerisk. Jeg frykter imidlertid at en for sterk vekt på dette vil føre oppmerksomheten bort fra arbeidet med å endre det som er aller viktigst, nemlig hvordan de sentrale kunstorganisasjonene og -institusjonene opererer, hvem som kontrollerer dem og hvilke kunstuttrykk de fremmer.

Politikerne må ikke føle at det er tilstrekkelig å skape spesialordninger for *de andre* – de ekskluderte. Bare dersom vi lykkes med å gjøre de store kunstscenene til felles arenaer for kunstnere – og publikum – med ulik kulturell bakgrunn og med forskjellige kunstsyn, har vi lagt grunnlaget for at dagens kunstnere kan være med og skape morgendagens kulturarv preget av det mangfoldige samfunnet som omgir oss i dag. Trond Giske har lagt opp til det Kadinsky kalte *the politics of And*. Statsråden vil gjennomføre *både Flerkulturell strategi og Strategi for kulturelt mangfold*. Det skal bli spennende å se hva han og andre faktisk gjør når strategiene skal iverksettes.

Artister i det mangfoldige kulturlandskapet

Celio de Carvalho, musiker og pedagog

Da jeg ble spurt om å holde et innlegg på dette seminaret, svarte jeg ja, selv om jeg ikke helt visste hva det dreide seg om. Jeg kunne jo ikke si nei. Du store verden! er nemlig grunnen til at jeg har pakket opp instrumentene mine etter ti år. Jeg har strevet med manus, men nå har jeg kastet det i søplekassa, og jeg har ikke sovet i natt.

Jeg kom til Norge i 1983, 24 år gammel. Det var karnevaltid, og jeg lærte bort perkusjon. Etter hvert ble det 20 år på turné med Rikskonsertene. Jeg har reist millioner av kilometer i dette landet. Jeg har fisket og plukket jordbær. Jeg har vandret opp og ned på fjell. Jeg har vært ute i snø og kulde. Jeg har vært i Nord-Norge med båt i orkan.

I Rikskonsertene spilte jeg blant annet i barnehager. Det var litt rart for meg i begynnelsen, jeg som har spilt jazz i alle år. Men jeg ble forelsket i å spille for så små barn. En gang kom en liten gutt på rundt fem år bort til meg etter konserten og ga meg tegninger og klem. Han satte seg på fanget mitt og sa: «Da du begynte å spille på tromme, dunket hjertet mitt.» Han kunne ikke se at jeg kom fra et annet land.

Vi har så mange forestillinger om hvordan folk er. Det er for eksempel helt feil at nordmenn ikke liker å danse. Jeg, derimot, kan ikke danse, og jeg er elendig til å spille fotball, selv om jeg er brasilianer. Jeg ble en gang kastet ut av et lag i 5. divisjon.

Da jeg jobbet på Club 7, var det ingen som snakket om nasjonaliteter. Jeg har vært med på over 70 plater i Norge, i alle sjangrer. Nå har jeg et produksjonsfirma som sender norske musikere til Brasil. Brasilianerne er forelsket i norsk kultur. Den siste turneen omfattet 65 konserter i 65 byer i 65 dager. Norske musikere spør meg ofte om hvorfor jeg valgte å dra til Norge, og ikke til USA, England eller Frankrike. Jeg hadde egentlig ikke planlagt å flytte fra Brasil. Jeg forsøkte å flytte tilbake mange ganger, men det skjedde alltid noe – en plate, en turné, en Spellemannpris. Og så kom Du store verden! og prosjektet Sol Danse, som er omtalt tidligere i dag.

Når vi snakker om rasisme: Min far sa alltid at hvis hatet lever rundt deg, må det ikke leve *inne* i deg. Det er kjærligheten som er viktig. En gang traff jeg en iransk mann som hetset meg. Jeg var vennlig mot ham, og til slutt hang han rundt halsen min og ville prate med meg. Vi kan forandre verden, men vi må være til stede og bli hørt.

En gang spilte jeg i en barnehage, og laget musikk med lyder fra regnskogen. Jeg spurte dem om de visste hva en regnskog er. En liten gutt på fire år svarte: «Jeg har vært i regnskogen. jeg.» Jeg stusset litt over dette, og spurte ham når han hadde vært der. Han svarte: «Da du laget lyder, lukket jeg øynene, og så var jeg der.»

Nå pendler jeg mellom Brasil og Norge. Norge er også mitt land. Hjertet mitt banker. Jeg også elsker dette landet!

*Celio de Carvalho
Musiker og pedagog*

Betraktninger fra offentlig forvaltning

Ole Jacob Bull, direktør i Norsk kulturråd

Ole Jacob Bull
Direktør
Norsk kulturråd
Foto:
Ann Iren Ødeby

Det har skjedd mye de siste årene når det gjelder arbeidet med å få fram mangfoldet i kulturformidlingen. Det er viktig å ha en statlig politikk på dette området og legge ting til rette. Vi har ti år bak oss i Norsk kulturråd med forsøk på tilrettelegging. Det begynte i 1997, med Turid Birkeland og Nita Kapoor, og Mosaikk, som var et initiativ på det flerkulturelle området. Nå bevilges det 20 millioner kroner årlig til dette feltet, og beløpet er firedoblet i løpet av ti år.

Dette er interessante utviklingstrekk. Sceneområdet har ekspandert mest, og er størst. Her har det vært en rivende utvikling. Deretter kommer kulturvern. Kulturvern er ikke å være opptatt av noe som skjedde for hundre år siden. Vi må se det i en nåtidig kontekst, med omskriving av norgeshistorien; ta med mangfoldet, bredden og inkludering i nyere tid. Et godt eksempel er utstillingen på Folkemuseet – *I går, i dag og i morgen*. Vi må avmystifisere ideen om *det norske*. Jeg har sluttet å snakke om *norsk kulturarv*; jeg foretrekker begrepet *kulturen i Norge*.

Vi må begynne med barna. Hvis vi ser på demografien, ser vi at kulturtilbudene ikke er i samsvar med virkeligheten. Nesten 40 prosent av alle barna i grunnskolen i Norge har minoritetsbakgrunn. Kulturskolene og andre tilbud reflekterer ikke dette.

Norsk kulturråd har fattet interesse for Union Scene, og har gitt 1,8 millioner kroner¹ i støtte for å utvikle et kompetansesenter for flerkulturell formidling. Men det holder ikke med proklamasjoner – dere må også gjøre en innsats for å bli et kompetansesenter. Vi venter i spenning på hvordan dere utvikler dette videre.

Hva betyr det å være et kompetansesenter? Det innebærer blant annet samarbeid med forskningsmiljøer og høyskoler. Kanskje er det nødvendig å importere ekspertise for å komme videre? Dette er ikke en kritikk av Union Scene, men en påminnelse om at det kan bli nødvendig for dere å skaffe den ekstra kunnskapen som skaper et kompetansesenter.

Vi trenger økte prosjektmidler og utviklingsmidler til feltet, også til utveksling over landegrensene. Vi må ha en fortløpende dialog, som bedres gjennom større kjennskap og kontakt, for eksempel ved å sende unge ut i verden gjennom Artist in residence-programmer.

Det er viktig å få flere representanter for minoritetene inn i alle nettverk. Jeg er for en pragmatisk og moderat kvotering. Vi kan ikke kvotere fram kunst, men likevel trenger vi en slags kvotering. Vi kan ikke bare *snakke* om at minoritetene må bli representert i flere nettverk. Representativitet forutsetter lik tilgang, derfor må det gjøres noen radikale grep. Flere kunstnere må få arbeidsstipender, og noen av stipendene må øremerkes kunstnere på høyt nivå med minoritetsbakgrunn. Dette må tvinges fram, fordi vi vet at veien til byråkratiet er lengre for minoritetene.

¹ Se innlegg av Union Scenes prosjektleder Arve Vannenbo (red.anm.)

Mediene og kulturelt mangfold

Marit Lie, NRK – Safari

Et viktig tiltak for å formidle kultur og identitet i det moderne Norge, er å rekruttere flere journalister med minoritetsbakgrunn. Får vi inn flere journalister med en bredere erfaringsbakgrunn, har vi større muligheter for å nå flere miljøer i Norge og lage mer nyanserte reportasjer. Vi trenger kompetente kontakter i miljøene. Slik det er nå, får et æresdrap på Tveita større oppslag enn norskundervisning for pakistanske barn.

NRK kan ikke være en enfoldig bedrift. NRK har fått det flerkulturelle aspektet inn i sine programmer for 2006, gjennom en handlingsplan som går inn i alle redaksjoner. Det er viktig at det flerkulturelle ikke begrenses til programmer som Migrapolis, som oppfattes som et nisjeprogram, et opplysningsprogram og et monokulturelt program.

I Safari drøftet vi i vinter om vi skulle innføre kvotering av saker. Vi ble ikke enige, og vi har heller ikke fått noe pålegg fra ledelsen om å innføre dette. Jeg er for kvotering. Vi får en skog av e-poster, med 10–15 forslag til redaksjonen i Safari hver dag. Kampen om oppmerksomheten er stor. I redaksjonen har vi arbeidet med tolv saker i løpet av et halvår. Kanskje kunne to saker fra et flerkulturelt miljø vært kvotert inn og gitt oss nye innfallsvinkler? For eksempel er det pakistanske nasjonalgalleriet enormt stort. Men det lager vi ikke noen sak om.

Jeg ser en utrolig rikdom i blandingssjangerne i musikken, og en spennende utvikling i scene-kunsten. Under Festspillene i år var Peer Gynt framført av et katalansk ensemble – på katalansk – et profilert prosjekt.

Av de norske galleriene er Stenersenmuseet og Kunstnernes Hus et stort pluss. De fleste gallerister henter utstillinger som allerede har vært i metropolene. Hvordan skal vi få opp interessen for utstillinger som ikke har vært i Venezia eller andre viktige steder først?

Mange har en forestilling om at mangfold er det samme som det eksotiske, og at det er noe vi må reise langt bort for å finne. Kunstnere fra for eksempel Portugal er så å si ikke-eksisterende på norske gallerier. Jeg har spurt, men aldri fått noe tilfredsstillende svar på hvorfor det er slik. Da den portugisiske presidenten var her etter invitasjon fra dronning Sonja, kom det et konkret forslag om å lage en utstilling med portugisiske kunstnere. Et galleri i Bergen reagerte på en oppsiktsvekkende måte: Galleriet hadde vært invitert til Portugal av ambassaden, men de fant ikke noe som holdt mål! Det er nok langt mer eksotisk med sandfolket i Kalahari. I Spania, derimot, har brasiliansk og portugisisk kunst en stor plass. For meg er en måte å fremme mangfoldet på å finne de undertrykkelsesmekanismene som fører til at manges kunst aldri blir vist.

Marit Lie
NRK – Safari

Mot slutten av seminardag
én opptrådte Dansegruppe
fra Tyrkisk Samlar
Kulturforening og Drammen
Kulturskole.
Danselærer:
Abdulhamit Güles
Foto: Kirsti Knudsen

*Cheikh Lô under konserten på Union Scene
Foto: Britt Lynnebakke, Utrop*

Cheikh Lô – CD-cover

Support: Diom de Kossa & Touba Orchestra

*Diom de Kossa & Touba Orchestra på Union Scene
Foto: Britt Lynnebakke, Utrop*

Første seminardag om kvelden 8. mai, var det åpen konsert på Union Scene: Cheikh Lô er i dag å regne som en av de mest betydelige afrikanske artistene. På midten av 90-tallet ble han tatt under vingene til superstjernen Youso N'Dour. Hans siste utgivelse er *Lamp Fall* utgitt i 2005.

Diom de Kossa & Touba Orchestra er blant de beste afrobaserte musikere i Norge i dag. Kossa Diomande er en ekstraordinær perkusjonist, født i Elfenbenskysten og med en allsidig musikalsk karriere bak seg både i Afrika og i Norge. Han har bodd i Norge i mange år, og står bak den populære gruppen Super Djembe Kahn.

Celio de Carvalho
Foto: Birgitte Simensen Berg

Jai Shankar og Celio de Carvalho
Foto: Kirsti Knudsen

Kunstnerisk innslag ved Celio de Carvalho og Jai Shankar

... Celio de Carvalho og Jai Shankar førte ved hjelp av tabla, stemmer og et utall perkusjonsinstrumenter en fantastisk samtale på et språk alle forsto ... (Kirsti Knudsen)

Perkusjonisten Celio de Carvalho kommer fra Rio de Janeiro. I hjemlandet Brasil har han spilt med mange av sin generasjons mest anerkjente musikere. Han har gjort Norge til sitt andre hjemland, og har slik blitt en reisende musiker på to kontinenter. Her hjemme har han spilt med en stor andel av det etablerte folkemusikk- og jazzmiljøet og opparbeidet seg et sjeldent ry som rytmisk musiker. Med gruppen Trio de Janeiro fikk han Spellemannprisen i 1993. Han ga ut sin første soloskive i 1996, og ga i 2003 ut plate med gruppen Combonations. Celio de Carvalho spiller et mangfold av latinamerikansk perkusjon (se også hans innlegg på seminaret).

Jai Shankar er født i indisk Punjab i 1980, men har bodd i Norge i 24 av sine oppvekstår. Allerede som fireåring kom han i tablalære hos Pandit Rama Kant, og ble som åtteåring den yngste musikeren som noen gang har turnert med Rikskonsertene. Med sin solide plattform har Jai Shankar vist stor åpenhet til å eksperimentere med norske musikere innenfor flere sjangrer. Han har spilt med folk som Bendik Hofseth, Jon Balke, Ingebrigt Håker-Flaten, Stian Carstensen, Javid Afsari Rad, Knut Buen og Hari Prasad. Jai Shankar ga ut sin første soloplate *Shankar of Norway* i 2000. Under åpningen av Oslo World Music Festival i 2003 ble han tildelt jubileumsprisen TONO 75 år for sin innsats for å bygge bro mellom østlig og vestlig musikk.

Jai Shankar
Foto: Kirsti Knudsen

Hvordan forankrer vi interkulturelle prosjekter lokalt?

Nora Kiil, kulturhussjef, KulturHuset, Tromsø

Nora Kiil
Direktør
KulturHuset, Tromsø
Foto: Birgitte
Simensen Berg

Jeg vil først få lov til å takke kunstnerne her som får hjertet til å banke – som Celio sa – og får oss til å holde ut.

Hva er et flerkulturelt samfunn?

I nord har vi levd i flerkulturelle samfunn i alle tider, med de utfordringer det medfører. Samer, kvener, finner, nordmenn og russere levde sammen lenge før den første afrikane- ren kom, og vi begynte å kjenne etter hva vi syntes om det. Våre holdninger om *det mørke fastland* ble satt på prøve. Misjonsmarkedet hadde satt sine spor i den norske befolkning- en. *Stakkars* er et ord mang en nordmann bruker når vi gjennom mediene stadig kun får presentert et elendighetsbilde av *sør*. Å synes synd på er lite konstruktivt, og gir sjelden likeverdige forhold i flerkulturelle møter. Respekt og toleranse er grunnpilarene i et sam- funn – et flerkulturelt samfunn – og skal vi ha respekt, må vi gi respekt. Møter vi hveran- dre med respekt?

Tromsø har alltid vært en by i verden, takket være sjøfart og internasjonal handel. Siste mote fra Paris nådde fram til Tromsø lenge før til mange andre steder i landet, derav navnet Nordens Paris.

Tromsø er en stor liten by – eller omvendt. Med universitetet først på 70-tallet kom de før- ste synlige utlendinger til byen. De ble fort en naturlig del av byens internasjonale virk- somhet, i hovedsak et sterkt solidaritets- og kulturmiljø som har dannet basis for at Tromsø etter hvert har bygd seg opp som en internasjonal, flerkulturell og antirasistisk by. Ja, for vi er erklært antirasistiske. Og det forplikter!

Men hva har skjedd i Tromsø? Hvordan har vi tatt tak i alt dette engasjementet? Opp gjennom årene kan vi vel si at det meste som har skjedd i Tromsø på dette området ikke er *takket være* Tromsø kommune, men *på tross av*. Med dette som et lite bakteppe tenker jeg å si noe om Tromsø som flerkulturell, antirasistisk by – og utfordringen med å forankre interkulturelle prosjekter.

Verden i Tromsø

Verden i Tromsø er et eksempel på et vellykket arbeid med å integrere det flerkulturelle – eller vise og aktivere mangfoldet i vårt flerkulturelle samfunn. En festival av, med og for byens befolkning. En festival som var, men ikke er lenger.

Historien bak Verden i Tromsø går helt tilbake til 1984. Tidenes folkefest – et karneval. Et første forsøk på å få til en årlig kulturmønstring. Tromsø hadde da allerede markert seg internasjonalt i forhold til solidaritet og engasjement, både i Latin-Amerika, Afrika, Palestina og Afghanistan. Det var dette miljøet som stod bak initiativet til karneval og kommende årlige kulturmønstringer.

Veien fram til i dag har vært lang og kronglete. I 1991 – En Verden i Tromsø, i 1994 – en stor flernasjonersdag under byjubileet, Tromsø 200 år. «Jubileets mest vellykkede arrange- ment,» ble det sagt. Tromsø kommune, ved daværende ordfører, mente dette burde bli et årlig arrangement.

KulturHuset Tromsø var den offentlige institusjonen som først inviterte det flerkulturelle inn i varmen. Dette var i 1995. Siden har KulturHuset – sammen med FN-sambandet, avde- ling Nord-Norge – vært hovedbase og koordinator for samtlige Verden i Tromsø-festivaler. Begge disse institusjonene har bidratt med betydelige ressurser, men sliter hver for seg med dårlig økonomi og ansvar for utallige andre arrangementer og arbeidsoppgaver.

Verden i Tromsø har sitt utspring i byens frivillige. internasjonale kulturliv. Dette har vært styrken bak og årsaken til at så mange lag, foreninger, institusjoner og enkeltpersoner har

vært involvert gjennom årene. Det er en festival som har gått over flere år, men beklageligvis har vi ikke lyktes med å etablere den i det kommunale, og per i dag ligger den på is.

Det har vært søkt om prosjektmidler for å bygge opp og videreutvikle, vist til behov for en prosjektstilling for å koordinere og ivareta det unike engasjementet og miljøet byen har hatt gjennom mange år, stilt spørsmål om en strategiplan for å opprettholde byen som både internasjonal, flerkulturell og antirasistisk, men lite har skjedd, før nå – lenge etter. Nå ser det ut til at det lages en strategi for Tromsø som en internasjonal by, med krav om oppfølging av det fantastiske Mandela-arrangementet i 2005, hvor Tromsø som første by i verden ble utpekt som Mandela-ambassadører. I mellomtiden har mye godt engasjement og pågangsmot gått tapt.

Et oppsving hadde vi imidlertid i 2003, da Utenriksdepartementet var inne med betydelige midler i forhold til at de ønsket å sette søkelyset på det internasjonale i en del av landets største byer – et initiativ som medførte et oppsving for Verden i Tromsø og et enormt engasjement i det mangfoldige Tromsø. Det førte til en styrking og en videreutvikling av en av byens viktigste kulturmønstringer. Utenriksdepartementets tilstedeværelse og som sentral part var med på å synliggjøre den jobben som hadde vært gjort i mange år, og Verden i Tromsø fikk økt status og styrket sin legitimitet.

Utenriksdepartementet bidro i 2003 med 1,5 millioner kroner, og i 2004 med ca ti prosent av denne summen. Fortsatt skjedde mye, men på langt nær så mye og på samme nivå som året før. Klart penger bidrar til kvalitet.

Verden i Tromsø ble organisert med en styringsgruppe, bredt sammensatt fra byens ulike miljøer. Vi hadde ikke mange formelle møter, men en tett dialog med enkeltgrupper og -personer underveis. Alle hadde ansvar for sitt område, og for å melde inn etter hvert slik at styringsgruppa fikk koordinert og satt sammen det endelige programmet. Vi hadde aktiviteter i undergrupper, knyttet til blant annet ungdom, kultur og solidaritet, men dette fungerte ikke riktig så godt. Her måtte styringsgruppa inn. Noen få allmøter underveis ble brukt til å spre informasjon, ha idédugnader og knytte nye kontakter.

Det tar tid å bygge opp et kontaktnett, og da særlig i et interkulturelt perspektiv. Her er det mange hensyn å ta. Det må jobbes *folk til folk*. Det hjelper ikke å bare sende et brev, en e-post eller å ta en telefon. Relasjoner må bygges over lang tid, og ikke bare ses opp mot ett enkelt arrangement. Kontakter som knyttes må holdes ved like, blant annet av respekt for den tid den enkelte investerer ved sin deltakelse. Dette er et aspekt som har vært prøvd videreformidlet, og søkt ønsket dekket gjennom for eksempel en prosjektstilling. Drivkreftene bak Verden i Tromsø gjennom mange år har ikke hatt den tid og kapasitet dette arbeidet har krevd, og sa i 2005 at dette er en jobb og et ansvar som må heves opp på et høyere nivå.

46664 Arctic

46664 Arctic ble arrangert i Tromsø 11. juni 2005, og samlet internasjonale og skandinaviske toppartister til en massemønstring for å sette fokus på hiv/aids som en av vår tids verste epidemier. Nelson Mandela besøkte byen, og Tromsø ble erklært som første offisielle ambassadørby for 46664 – den første i verden. En vill idé var blitt virkelighet. Tromsø er kjent for store tanker, og ofte går det slik vi tenker. Konserten var et verktøy for å kommunisere en viktig beskjed og understreke viktigheten av kampanjen. Hele 46664 i Tromsø ble til gjennom en massemobilisering av lokalsamfunnet – etter modell kanskje fra Verden i Tromsø? Men det internasjonale miljøet etterlyste hvorfor de ikke var blitt tatt med i arbeidet. Hvorfor ble ikke deres erfaringer og deres kompetanse brukt? Var det internasjonale, flerkulturelle arbeidet plutselig blitt så prestisjeforfulgt at det måtte tas over av byråkrater og andre «viktige» personer?

46664 Arctic ble en kjempesuksess, og 46664 jobber nå etter «The Tromsø Model». Tromsø vil med sitt videre engasjement sette standard for de kommende 46664-byene over hele verden. Er Tromsø sin oppgave bevisst? Klarer Tromsø kommune, som tidligere ikke har klart å ivareta og sørge for kontinuitet i det flerkulturelle arbeidet, nå å være et eksempel for hele verden? På hvilken måte vil fotfolket bli ivaretatt?

Er vi nå *all africans* – slik Mandela erklærte 11. juni 2005 på «Mandelasletta» i Tromsø? Hva gjorde vårt møte med Mandela med oss? Vi var stolte, det skapte engasjement, vi ønsket å gjøre mer. Sni mens jernet var varmt. Men hvor var «ambassadørbyen» Tromsø kommune? Lenge fraværende. Det ble skrevet en rapport som har vært til politisk behandling – og vedtatt.

Takket være de samme initiativ som har jobbet fram blant annet Verden i Tromsø, ble ressursene samlet for å lage en Mandela-markering også i 2006. Og et ønske om slike årlige markeringer ble også et krav fra byens frivillige.

Kun tiden vil vise om vi – Tromsø – er vårt ansvar bevisst. Det er en lang vei å gå. En vei som blir vanskelig å gå dersom man ikke setter av tid og ressurser og tar vare på den kompetanse og de ressurser som allerede finnes på dette området. Fotfolket trenger dem på toppen – og omvendt.

Hva må gjøres?

Viktigst av alt: Ingenting gjør seg selv. For å fremme det kulturelle mangfoldet, for å forankre interkulturelle tiltak, trengs det både menneskelige og økonomiske ressurser. Annerledesheten i dette arbeidet må ses og aksepteres. Det må settes av øremerkede midler i stat, fylker og kommuner for å ivareta og videreutvikle det arbeidet som allerede er gjort på dette området. Så må man, når gode tiltak er i gang og støtte er gitt, ikke kutte i neste runde. Den daglige driften – det vil si kontinuiteten i det arbeidet som gjøres i lag, foreninger, ulike organisasjoner og institusjoner – må støttes og verdsettes. Det må satses økonomisk også her, og ikke bare på tunge, prestisjefylte happeninger som vi kan smykke oss med i festtaler og ved andre festlige anledninger.

«Det forbannede med små forhold er at de gjør tankene små,» som Ellen Horn sa her tidligere. Slik er det ikke i Tromsø. Der tenkes det store tanker, til tross for at vi er små. Og det går som oftest bra. Men, vi trenger både de store og de små tankene, og vi må finne en møteplass for de store og de små. Først da makter vi, sammen, å lage gode og varige prosjekter – interkulturelle prosjekter.

Verden i Tromsø lever videre – i Bodø, Karasjok og andre byer. De har adoptert konseptet og dratt veksler på de erfaringer Tromsø over mange år har gjort. Verden i Tromsø – i Tromsø – finnes ikke lenger som møteplass for fest og alvor. Jeg håper vår rolle som ambassadørby vil fylle dette tomrommet, og at vi alle skjønner konsekvensene av å være afrikanere.

Union Scene – bakgrunn og mål

Lise Kristoffersen, stortingsrepresentant AP, Arbeids- og sosialkomiteen, tidligere ordfører i Drammen

Innvandrerbyen Drammen har over 9000 – eller ca 16 prosent – innbyggere med innvandrerbakgrunn. Byen vår er bygget på kontakten med utlandet. Snorre-sagaene beskriver vikingene som seilte opp elva Droyf i 1070. Under sin storhetstid som sjøfartsby, var Drammen Norges hovedutfartsåre for tømmereksport. Drammen Paper Mill, Forenede Papirfabrikker, Union og Norwegian Paper Co. la grunnlaget for den industrien som førte til arbeidsinnvandringen på 60- og 70-tallet, hovedsakelig fra Tyrkia og Pakistan.

Samarbeidsprosjektet *Bygg broer, ikke murer* begynte som et resultat av et tilfeldig møte på toget mellom Drammen og Oslo – mellom lederen av Den norske Helsingforskomité og lederen for Drammen barne- og ungdomsteater. Drammen kommune, som ønsket seg en teaterforestilling i Menneskerettighetsåret 1998, ønsket å være en samarbeidspartner i prosjektet. FN-sambandet ble også med, og Høyskolen i Buskerud, som utviklet et nytt fag i fredelig konflikthåndtering. Stikkord for prosjektet er menneskerettigheter, fredelig konflikthåndtering og flerkulturell forståelse. Stari Most – broen i Mostar – ble et naturlig valg av logo for prosjektet. Vårt mål er at den eneste muren i Drammen skal være den som bygges mot rasisme. Det handler om samspill mellom offentlig og frivillig sektor, om å vise kulturens evne til brobygging, og å synliggjøre kultur som et virkemiddel i integrering.

Kunsten å være drammenser

Gjennom bystyrets behandling av meldingen om Det flerkulturelle Drammen – Kunsten å være drammenser – i mai 2000, ble det for første gang staket ut en helhetlig strategi og handlingsplan for flyktninger og innvandrere. Drammen ble erklært som rasismefri sone. I prosjektet *Drammen 2011*, som planlegger byens 200-årsjubileum, ble *Kulturen som motor i byutviklingen* valgt som hovedtema. *Kultur* er også én av åtte hovedoverskrifter i kommuneplanen, i godt selskap med *Byens regionale rolle*, *Boligutvikling*, *Næringsutvikling*, *Utdanning og kompetanseutvikling*, *Bærekraftig transport*, *Stedsutvikling* og *Tjenesteproduksjon*.

Drammens Museum viste i 2001 utstillingen *Yeni Ülke* – tyrkisk for *Det nye landet*. Jeg husker at det lyste av de tyrkiske ungdommene som besøkte utstillingen. Da jeg senere besøkte Tyrkia, var det som å komme hjem. Mange innbyggere i de byene vi besøkte hadde slektninger i Drammen; mange hadde også bodd der selv.

Else Michelet definerer en gubbe som en som har tenkt de tankene han har tenkt å tenke her i livet. I Drammen er vi ikke gubber. Vi ser på kultur som en spennende arena som skaper kontakt, noe som igjen er grunnlag for språk og inkludering. Norsk kultur er dannet etter påvirkning fra utlandet, og kulturen står ikke stille. Når ulike kulturer møtes, skapes nye, til berikelse for alle. Og alle har rett til å finne sin plass i samfunnet med utgangspunkt i egen kultur og identitet.

Et systematisk, politisk arbeid

For å lykkes med å skape en ny arena bygget på kulturelt mangfold, er det noen punkter som er viktige:

- Tanken skal modnes og utvikles
- Det må skapes politisk oppslutning på flere nivåer
- En må vinne gehør hos samarbeidspartnere
- Det krever langsiktighet
- Det krever finansiering
- Det krever «rett» lokalisering
- Det krever dyktige folk

Lise Christoffersen
Stortingsrepresentant
(AP) Arbeids- og
sosialkomiteen
Foto: Birgitte
Simensen Berg

I Drammen er det gjort et systematisk, politisk arbeid for å få dette til. Lokaliseringen er veldig viktig. Papirbredden – Drammensregionens kunnskapspark – hadde byggestart 2. mai 2005, og skal ferdigstilles 1. august 2006. Her skal vi skape et levende miljø, med boliger og arenaer for kultur og kompetanse.

Hvis det var lov å ønske fritt, ønsker jeg meg et høyskolefag i internasjonalt kulturarbeid, en handlingsplan for integrering – med Drammen som nasjonalt fyrtårn – og 15 millioner fra Trond Giske.

Og helt til slutt: I 2011 skal vi lage en gnistrende, flerkulturell byjubileumsforestilling. Den skal være Drammens gave til resten av landet, og mottas med stor begeistring:
«Fra Drammen, sa du?» **«Du store verden!»**

Union Scene – utfordringer og utvikling

Arve Vannebo, prosjektleder Union Scene

Velkommen til Union Scene og Drammen Internasjonale Kultursenter. Det ligger mye politisk arbeid bak det resultatet dere ser i dag. Saken ble behandlet i bystyret første gang i 1999. Høsten 2003 startet det hele, og siden har det gått fort. Den offisielle åpningen skjedde 23. september 2005. Kultur- og kirkedepartementet har bidratt med et investeringsstilskudd på fem millioner kroner, og senteret har status som regionalt kulturbygg.

Union Scene og Drammen Internasjonale Kultursenter har to viktige oppgaver: Vi skal være et kompetansesenter for flerkulturell formidling og en regional møteplass for kunst og kultur. I dag har vi tolv sterke kulturaktører i huset, på et areal på ca 4000 m²: Brageteatret, Nedre Buskerud Teaterverksted, Drammen B/U Teater, Buskerud Musikkråd, NMKF Buskerud, Drammen Innvandrerråd, Drammen Kulturskole, Union Rock, Masala, Matendo og Kunstnersenteret i Buskerud. Mye av arbeidet på huset er utført på dugnad, og forankringen i grasrota er en forutsetning for det levende.

Stortingsmelding 48: *Kulturpolitikk fram mot 2014*, slår fast at *Internasjonalt kultursenter Drammen gis status som et utviklingsprosjekt der staten gjennom Norsk kulturråd sikrer en forsvarlig finansiering og ber departementet sørge for dette.*

Drammen Internasjonale Kultursenter ønsker å ha bredde i tilbudet, å speile Drammen som flerkulturell by, og å trekke nye publikummere og nye aktører. Norsk kulturråd har gitt støtte til et treårig prosjekt – å utvikle et kompetansesenter for flerkulturell formidling:

- Vi har fått én million kroner til investering i scene og prosjektering av Union Scene (600' til scene og 300' til prosjektering, samt 100' til kulturutveksling). Dette ble brukt i 2004/05.
- Vi har fått 800' til utviklingsprosjektet Kompetansesenter for flerkulturell formidling. Prosjektet startet i mai, og har tre hovedelementer:
 1. Undervisning i verdensmusikk i kulturskolen.
 2. Internasjonal musikk/dans/rytmikk i grunnskolen.
 3. Konsertserier/programmer på Union Scene med et flerkulturelt perspektiv – med Multikulti-serie og Union Scene for barn. Vi har også nylig ansatt en ny produsent/koordinator med et stort nettverk i verdensmusikk.

Undervisning i indisk og tyrkisk musikk og dans ved Drammen kulturskole og i grunnskolen starter høsten 2006. Kultursentret ønsker også å være aktive med formidling og deltakelse i nordiske nettverk.

Våre planer framover er:

- **Ferdigstilling av dagens arealer**

Vi ønsker å gi plass til flere aktiviteter, som for eksempel en kulturhuskafé, og til flere aktører. Satsingen overfor barn og unge øker, blant annet gjennom at Victoria Kulturhus flytter til hit.

- **Profesjonalisering av driften**

Vi skal ha de beste lærerkreftene, og vil drive kompetanseutvikling, i samspill med Papirbredden, og andre FoU-miljøer.

- **Økte arealer for øving og produksjon**

Vi vil gi bedre tilbud til innvandrerforeninger, lag og organisasjoner, slik at de kan drive egne kulturaktiviteter.

- **Flere møteplasser for regionens kulturliv**

- **Nye aktører, kulturbasert næring**

Vi vil stimulere til samarbeid mellom kultur og næring – også *flerkultur* og næring.

For å se hva som videre skjer her på Union Scene, kan dere følge med på www.unionscene.no.

Arve Vannebo
Prosjektleder Union
Scene – Drammen
Internasjonale
Kultursenter
Foto: Birgitte
Simensen Berg

Kunstneriske forventninger

Shri Lal Sahajpal, musiker og pedagog, fra høsten 2006 lærer og formidler ved Drammen Kulturskole/Union Scene

Jeg kom fra India til Norge i 1974. Folk her hadde hørt om Ravi Shankar, men mange hadde forestillinger om slanger og fløyter når de tenkte på indisk kunst og kultur. Jeg kommer fra en musikalsk familie i punjabområdet i Nord-India, og begynte å synge og spille musikk i veldig ung alder, med min far som lærer. Jeg lærte først å synge, så gikk jeg over til tabla, og til slutt ble fiolinen mitt hovedinstrument. Jeg har gått i fiolinlære hos L. Subramaniam (legenden fra Sør-India).

Da jeg kom til Norge, gikk jeg i to år på Universitetet i Oslo, på klassiske musikkstudier, men det ble for teoretisk for meg. Jeg foretrakk å arbeide med tradisjonell musikk, både som lærer og utøver. Jeg fant ut at Damini var en seriøs organisasjon, og ble lærer der. Jeg ble også lærer ved Oslo kommunale musikk- og kulturskole, i tabla, sitar og sang.

Min sønn, Jai Shankar, og min datter, Rohini Sahajpal, har blitt internasjonalt anerkjente musikere. Jai debuterte med å vinne Talentiaden, og fikk stor oppmerksomhet. Jeg var redd for at barna mine skulle bli musikere uten å ha den riktige undervisningen, så jeg tok dem med til India to-tre ganger i året. Barna tok musikken naturlig. Det var viktig at de fikk kompetanse. De måtte ikke bli kjent for rare klær og rare instrumenter. Barna mine har aldri opplevd rasisme i Norge.

Vi må videreføre det vi har lært til neste generasjon. Ta for eksempel Celio (de Carvalho, red.anm.) – hva skjer hvis Celio ikke er her? Da blir Norge et fattigere land.

*Shri Lal Sahajpal
Musiker, pedagog og formidler Oslo kommunale musikk-
og kulturskole og Drammen Kulturskole/Union Scene
Foto: Kirsti Knudsen*

Mångfald eller etnopornografi?

Festivalen som kulturevenemang eller socialpolitikk

Ozan Sunar, kultursjef i Sveriges Televisjon

Referert i norsk oversettelse

Jeg har problemer med ord som integrasjon, innvandrere og flerkulturell; jeg tar dem helst ikke i min munn. For meg er det et spørsmål om å reise seg og posisjonere seg.

Da vi hørte på tyrkisk musikk hjemme, på 70-tallet i Sverige, sørget jeg for at alle vinduer var stengt. Jeg ble hetset for musikken; naboene syntes det låt fælt. Når studentene i Sverige nå er ute og feirer, synger de også Bellmann, men musikken man hører fra bilene er ofte tyrkisk pop.

I 1995 ble jeg oppringt av den svenske innvandringsministeren, og jeg ble så befippet at jeg takket ja til en statssekretærstilling. Jeg forlot stillingen etter halvannet år, og det siste rådet mitt til ministeren var å legge ned hele integrasjonspolitikken. Så ble det regjeringsskifte; Ingvar Carlsson gikk, og Göran Persson overtok. Jeg fikk igjen en telefon fra den tidligere innvandringsministeren: «I morgen blir jeg integrasjonsminister, vil du være med?» «Hva er forskjellen på innvandringsminister og integrasjonsminister,» ville jeg vite. Det viste imidlertid verken han eller Göran Persson, viste det seg, og jeg fikk i oppdrag å gå hjem og finne ut hva som var forskjellen på de to begrepene. Hvem skulle integrasjonsministeren integrere? Det var selvsagt innvandrerne. Meg? Nei, jeg var jo integrert. Min pappa? Nei. Vi integrerer dem som ikke er integrert! Genialt! Hvem er det? De arbeidsløse? De kriminelle? Misbrukerne? De late? De homofile? Jeg opplevde at det var ubehagelig å sitte oppe i maktapparatet og integrere – å velge ut. Det ble innvandrerne som ble målgruppen. Det var det enkleste. Heldigvis for oss var det ingen journalister som spurte om forskjellen på innvandringsminister og integrasjonsminister.

Vi og de andre

Det bor ni millioner mennesker i Sverige. I statistikken er innvandrerne i en boks for seg. Juridiske innvandrere utgjør ti prosent av befolkningen, altså 900 000. Men når vi snakker om folk med innvandrerbakgrunn, er tallet 20 prosent. Hvis mamma er innvandrer og pappa er svensk, er barna også svenske. Hvis pappa er innvandrer, blir barna med i innvandrerstatistikken. De er altså ikke svenske, men innvandrerbarn. Mine barn kan aldri tilhøre svenskene, fordi vi har definert dem som ikke-svensker.

Våre innvandrere er delt i tre grupper: 300 000 fra Norden, 300 000 fra Europa og 300 000 fra resten av verden. Hva har gruppene felles? De har ingenting felles når det gjelder språk eller religion. Og vi kan vel ikke tenke gruppen som én kategori hvis de ikke har en eneste egenskap som forener? Etter ti år fant vi ett fellestrekk. Det er et spørsmål om blod – de har utenlandsk blod i årene ett ledd bakover. Vet dere hva man kaller en politikk som bygger på blod? På gener? Vi kaller den for en raseideologi. Jaha, vad gjør man nu, då?

Hvor oppstår bildet av *den fremmede*? *Den andre*? Hvor oppstår VI og DEM? Det var også et spørsmål vi var opptatt av der oppe blant makten. Vi var nødt til å begynne integrasjonsreisen med å definere *det normale*. Integrasjonspolitikken går ut på å fjerne alle forskjellene mellom de to gruppene *svensker* og *ikke-svensker*. Vi var altså nødt til å dele befolkningen inn etter det *normalt* svenske og det som var annerledes.

I min nåværende jobb må jeg blant annet definere hvilke musikkgrupper som er flerkulturelle og hvem som ikke er, altså bare kulturelle. Jeg ringer departementet: «Kan dere hjelpe meg med disse definisjonene?» Ingen kan. For eksempel har vi hatt Nick Cave, Nina Hagen og Hot Chili Pepper på besøk. Vi har hatt en amerikansk gruppe med meksikanske trompetister. Vi har hatt en koranresitør fra Damaskus. Han skjønner ikke hva jeg snakker om når jeg påstår at han er multikulturell.

Multikulturelle scener vokser fram av folket utenom det offisielle kulturlivet. Da Tarkan kom til Sverige før han ble kjent i vest, danset 3000 tyrkere på bordet. Vi tok med noen svenske politikere, og deres reaksjon var: «Hvor er alle svenskene? Integrasjonen har mislykkes!» De var heller ikke fornøyd med litersflaskene med whisky på bordet. Smuglersprit. Fillern.

Ozan Sunar
Kultursjef i Sveriges
Televisjon

Ozan Sunar var tidligere sjef for Södra Teatern gjennom fem år, og skribent og teatersjef i Göteborg. Han kom fra Tyrkia til Sverige midt på 70-tallet.
Foto: Kirsti Knudsen

Den pornografiske flerkulturelle scenen

Det er den årlige gallaen på Skansen. En bra konferansier. Alle ler. I fem minutter viser alle innvandrerne seg i sine etniske klær. De er utstillingsobjekter. Noen folkegrupper måtte finne på nye drakter; de hadde ikke noen tradisjon for det før de kom til Sverige. Vi er der av helt annen grunn enn den kulturelle. Det er solidaritet. Politikk. Sosialt samvær. Det er ikke kulturen det dreier seg om. Jeg har vokst opp i dette miljøet. Jeg vil forlate etno-scenen og lage plass til mangfoldet i det offentlige kulturlivet. Vi må endre strukturene.

Vi skal ikke måtte stenge balkongdørene mot offentligheten for å dyrke egen kultur. Hvor går veiene dit? I Sverige foregår innvandrerkulturarrangementene i forstedene, der innvandrerne er. For eksempel var Piazzollas musikk tidligere definert som innvandreremusikk. Nå er den på alle scener som Tango Nouveau. Vår kulturarv.

For ikke lenge siden fikk jeg en løpeseddel i hånda, som prøvde å skremme meg med at Sverige ville ha en muslim som statsminister og en jøde som utdanningsminister i 2010. Nå har vi altså en jøde som utdanningsminister. Det er skremmende, selvfølgelig. Selv har jeg ansvaret for kristne gudstjenester i Svensk Televisjon, for eksempel. Det ble debattert i begynnelsen.

Men, *culture beats strategy*. Når vi ansetter folk med en ikke-svensk bakgrunn på jobben, sier vi alltid: «Gjør det på din måte. Vi trenger nye innspill.» Men det tar ikke lang tid før de gjør ting på samme måte som alle andre i Sveriges Televisjon.

Gruppediskusjoner under seminaret på Union Scene
Foto: Birgitte Simensen Berg

Union Scene – Drammen Internasjonale Kultursenter Foto: Union Scene

Paneldebatt

Deltakere: Lise Christoffersen (AP), Tove Karoline Knutsen (AP), Ågot Valle (SV), Magnar Lund Bergo (SV), May-Helen Molvær Grimstad (KrF) Trine Skei Grande (V) og Trond Helleland (H).

KORTE INNLEDNINGER FRA PANELDELTAKERNE

*Tove Karoline Knutsen (AP)
Familie- og kulturkomiteen*

Tove Karoline Knutsen

Konferansen viser det jeg har opplevd i flere sammenhenger: De tar feil som påstår at den såkalte integrasjonen har slått feil. Vi ser på utviklingen i kulturfeltet at mer penger fører til god utvikling. Men hva gjør vi nå? Hva er det offentliges rolle, statens rolle? Å få inn maktbegrepet er relevant ut fra der vi er nå. Beslutningsmakt har sammenheng med økonomisk makt. Hvis vi skal rokke ved eksisterende maktforhold – er radikal eller moderat kvotering en mulig måte? Hva med de tunge kulturinstitusjonene, kan de reformeres for å få andre typer kulturer inn på sine scener, sine arenaer, enn den vestlige borgerlige? Kan utdanningsinstitusjonene reformeres? Dette er viktige spørsmål. Min mening er at vi bør ha moderat kvotering i styrer og utvalg. Et eksempel på at endring er mulig, er jazzlinja i Trondheim. Det var mange som ikke trodde at den ville bli vellykket, men den har blitt en berikelse. Kunst som berikelse kan få folk til å se ting fra annen side.

*Ågot Valle (SV)
Utenrikskomiteen
Foto: Knut Åserud/SV*

Ågot Valle

Tankene som har kommet fram i dette seminaret, gir oss ny kunnskap. Vi vet at ting tar tid, men de utålmodige som har kjempet nedenfra, viser at det nytter. Hva er kulturelt mangfold? For meg er det å gi plass til alle de stemmene og historiene som springer ut fra at vi har forskjellig historie og identitet. Å høre alle minoritetene, og å fremme ytringsfrihet og inkludering, beriker den kulturen og kunsten vi har fra før. Det er viktig hva vi formidler gjennom skoler og kulturskoler. Den flerkulturelle strategien må gi rom for alle de små uttrykkene, de små offentlighetene. Vi må ha en klar femårsstrategi for å løfte det kulturelle mangfoldet, med virkemidler som arbeidsstipend og kvotering. Det er helt essensielt å se på maktforholdene.

*Magnar Lund Bergo (SV) Finanskomiteen
Foto: Buskerud SV*

Magnar Lund Bergo

For fem år siden var ikke dette noe sted å være. Nå har vi Union Scene og Drammen Internasjonale Kultursenter her i sentrum av Drammen. Her er det grønne arealer og mange plasser å hygge seg på. Skal et prosjekt som dette bli vellykket, har det noe med rammevilkårene å gjøre. 150–200 millioner kroner hvert år kan en få noe ut av. Kommunal bistand er også nødvendig. Da vi planla et internasjonalt kultursenter her i Unions gamle lokaler, skrev avisa i Drammen at det kanskje ikke var flere tamtamtrommer og mer kebab vi trengte. Nå har avisa fått ny redaktør, og det er kanskje like bra. Mer penger til kulturen gir flere arbeidsplasser. Vi må forberede oss til den kommende regionaliseringen. Jeg tror at Stortinget vil gi fra seg makt til regionene. Det er viktig å ha en armlengdes avstand; vi politikere skal ikke styre kulturen – vi skal gi gode rammevilkår.

May-Helen Molvær Grimstad

Mangfold og kulturelle impulser er preget av globaliseringens tidsalder. Det oppstår nye former som blir limet i det flerkulturelle samfunnet. Dagens barn lever i en visuelt mettet kultur, og bør ha forutsetninger for å ta imot nye impulser. Det er viktig å lytte til og gå i dialog med barna. Kulturpolitikken i Norge har vært nært knyttet til nasjonsbygging. Kulturmeldinga sier noe om at idealene om likhet blir utfordret av økende sosiale forskjeller. Kulturrådet har prioritert prosjekter som inkluderer barn og unge med minoritetsbakgrunn. Men det er en lang vei å gå til likestilling. Er det riktig at vi holder fast ved vår nasjonale, vestlige kultur? Kanskje det er viktigere å møte det flerkulturelle?

*May-Helen Molvær Grimstad (KrF) Leder i Familie- og kulturkomiteen
Foto: Tri Nguyen*

Trine Skei Grande

Jeg vil ikke snakke om integrering. Jeg vil snakke om kunst og kultur. Dette er den gode delen av globaliseringen. Uttrykkene blir flere og bedre. Ingen nasjon har blitt store av å bare dyrke seg selv. Vi blir sterke når vi åpner oss. Den norske nasjonaliteten er ung. Før dro folkemusikere til Wien for å lære wienervals, og spilte i bryllup i Namdalen etterpå. Jeg synes ikke det er så viktig å kvotere inn det flerkulturelle. Det er kvaliteten som er viktig. La oss se litt på dannelsesbegrepet. Når Torbjørn Berntsen klager over at innvandrere er så forskjellig fra ham, er det han som ikke er integrert i Groruddalen. Hvis du har en veldig flink minoritetselev – motiver ham til å bli lærer. Jo mer du lærer om *det andre*, jo likere blir vi. Vi har laget systemer for å rasjonalisere kulturfeltet i vårt lille land. Vi har samlet makt, og har få motkrefter. Hele kulturområdet må gjennomgås. Jeg ønsker å stille krav til kulturen. Se på scenekunsten: Det er såpeoperaene som har åpnet opp for minoritetene. Den offentlig styrte scenekunsten er superhvit. Det er ikke tvil om at vi politikere trenger innspill.

Trine Skei Grande (V) Familie- og kulturkomiteen

Trond Helleland

Kunsten i seg selv er viktig. Det er feil at *Rock mot rus* får flere midler enn en ren rockefestival. Den naturlige fremveksten og sammensmeltingen av kunst er viktig. Ta for eksempel munnharpe og rosemaling, som vi ser på som typisk norsk kulturarv. Men munnharpa er opprinnelig fra Vietnam, og rosemaling er kopier fra europeisk tradisjon. Kompetansen må heves i kulturbyråkratiet og -institusjonene. Vi må rekruttere og hjelpe folk gjennom systemet. Det kan være vanskelig nok for dem som har studert i mange år å komme gjennom kulturbyråkratiet. Vi må ta vare på ildsjelene og aktørene, så de ikke sliter seg ut på finansiering. Vi må skape åpne arenaer der ulike grupper kan møtes.

Trond Helleland (H) tidligere medlem av Familie- og kulturkomiteen

Lise Christoffersen deltok i paneldebatten, uten egen innledning. Se hennes seminarinnlegg på side 27.

Refleksjoner fra seminaret i Drammen

Odd Are Berkaak

Odd Are Berkaak
Professor i
sosialantropologi
Universitetet i Oslo
Foto: UiO

Seminaret i Drammen viste at debatten om det flerkulturelle Norge og kulturelt mangfold den siste tiden har utviklet seg vesentlig i forhold til flere viktige spørsmål. Jeg berører bare enkelte av dem jeg synes er de viktigste for tiden.

Tilgang og/eller integrasjon

Seminaret i Drammen brakte fram en del synspunkter på flerkulturell integrasjon som foreløpig ikke har vært vanlig å høre her i landet. Det kan tyde på at vi står foran en vending i den norske offentligheten på dette området.

Det ene er at flere problematiserer og utfordrer begrepet integrasjon. Internasjonalt har denne diskusjonen pågått en tid. Et tidlig eksempel er Cuellar-rapporten fra 1995, hvor man legger vekt på begrepet «access». Der heter det at det avgjørende for om en flerkulturell politikk skal kunne lykkes, ikke er at staten setter i verk integreringsprogrammer, men om man legger til rette for at alle borgerne kan få lik tilgang på de felles kulturressursene.

Tilgang må i så tilfelle bestå av to komponenter: Rettigheter og muligheter. Det vil ikke være tilstrekkelig å erklære en juridisk rett, hvis det befolkningsutsnittet det gjelder av ulike grunner ikke har muligheter til å benytte seg av tilgangen (rettigheten).

Muligheter omfatter i denne sammenheng en rekke ulike faktorer.

Det første og kanskje viktigste er det en allment kan kalle *kulturell kompetanse*. Med det mener man koder som ikke er offentlig, formelt tilgjengelig som et pensum i skolen eller gjennom mediene. Det er slike ting som utvikles gjennom personlig erfaring.

Det innebærer at innvandrere og minoriteter får tilgang på arenaer der fellesskapsverdier forankres. Men det innebærer naturligvis samtidig at nordmenn får tilgang på de kulturgodene og arenaene som minoritetene representerer. Tanken er hele tiden at jo flere praksisfelter som gjøres gjensidig tilgjengelig, jo mer vil befolkningen få et felles erfaringsgrunnlag til å forankre kollektive identiteter, men altså uten at alle blir kulturelt like.

Dernest omfatter kulturelle ressurser ytre strukturelle forhold. En persons plassering i den sosiale strukturen setter rammer for den kulturelle deltakelsen. Det har med kunnskap og smak å gjøre. Det er her det tradisjonelle integreringsarbeidet kan ha en virkningsfull effekt når det gjelder å spre de ulike befolkningsgruppene utover den sosiale skalaen.

Materielle forhold er naturligvis også viktig for tilgangen til kulturgoder. Det er viktig at enkelte grupper ikke systematisk faller under en akseptabel grense for deltakelse og konsum av kulturgoder. Hvis bestemte minoritetsgrupper faller inn i bestemte sosiale sjikt på en altfor entydig måte, vil vi bevege oss i retninger av ghettos og kastesamfunn. Da kan i verste fall kulturelle og etniske grenser falle sammen med klassegrensene. Hvis det skjer, vil arbeidet for å fremme det kulturelle mangfoldet bli betydelig vanskeligere.

Multikultur og mangfold

Mange deltakere på seminaret la også vekt på forskjellen mellom multikultur og mangfold. Multikulturalismen oppfordrer til rendyrking og videreføring av tradisjoner, både minoriteter og majoriteter. Mangfold derimot, er et perspektiv som legger vekt på og oppfordrer til dialoger og utveksling *mellom* tradisjoner og stilarter. Det var gjennomgående enighet om at disse to prosessene måtte få anledning til å utvikle seg samtidig. De fleste anså det som to sider av samme sak.

Kulturminister Giske tok også i sin kronikk tidligere på våren opp det samme dilemma: Gi rom for å dyrke egne særegenheter samtidig som man vil legge til rette for mangfold og dialog. Det ser imidlertid ut som om man står overfor et dilemma. Hvis man oppmuntrer til

rendyrking, kan det like gjerne medføre en lukning omkring egne tradisjoner, som den ønskede trygghet på egen identitet som i sin tur kan føre til at man åpner seg overfor andre. Det ligger ingen automatikk i at det ene vil føre til det andre. Det er derfor all grunn til å advare mot naivitet på dette punktet.

Motstand

Et forhold som ser ut til å være et ikke-tema, er det faktum at det i Norge i dag finnes en betydelig andel av befolkningen som er imot det vi kaller integrasjon. I de fleste tilfeller benytter forkjemperne for kulturelt mangfold en patosfylt retorikk. Man appellerer til moral og følelser, og har en tendens til på den ene siden å formane, men på den andre siden å ville begeistre.

Denne typen retorikk preller av på dem som er imot. Ikke bare det, men den virker naturligvis mot sin hensikt. Det er ikke bare det at de er redde og nervøse for det ukjente etc. I den flerkulturelle leiren lever forestillingen om at de som er imot er drevet av angst for det ukjente. Løsningen er derfor ofte i sin grunnstruktur *terapeutisk*, man vil overbevise om at det ikke er noen grunn til engstelse og at alle vil bli lykkeligere jo mer mangfold og jo større forskjeller vi har. En slik holdning kan vise seg å være for naiv, spesielt i forhold til den kriminalitet og de enorme sosialpedagogiske utfordringene som faser med betydelig innvandring nesten alltid medfører.

Makt

Dette fører over i et beslektet tema som også ble berørt av en del av gruppene og noen innledere, nemlig spørsmålet om makt. Hittil har feltet vært preget av entusiastiske initiativer og enkeltpersoner. Ingen av disse står beslutningsprosessene så nært at de kan sies å ha noen innflytelse på styringen av kulturmidlene. Mangfoldet gjenspeiles bare i liten grad i komiteer og utvalg i institusjonslivet hvor ressurser fordeles. Dette er et felt som må utvikles betydelig i tiden som kommer. Dette vil igjen innebære at man samarbeider i større grad på tvers av institusjonene og på tvers av disiplingrensene.

En større og tydeligere samarbeid internasjonalt vil også kunne styrke dette arbeidet på en avgjørende måte.

Samarbeid mellom organisasjonene

Det aller meste tyder på at det i overskuelig fremtid må komme i stand en større vilje til samling på det flerkulturelle feltet. Hittil har det hele vært drevet av ildsjeler som har en tendens til å vokte sine egne organisasjoner og arrangementer mot andre beslektede initiativer. Den kulturpolitiske situasjonen er nok nå moden for å samle kreftene og utvikle arenaer hvor man kan stå samlet. De enkelte institusjonene og organisasjonene vil bli for svake i kampen om knappe ressurser.

Dialog

Dette er et definitivt honnørord som er i flittig bruk, ikke bare på den flerkulturelle sektoren, men som får en spesiell betydning der. Både det offentlige og sivilsamfunnet benytter begrepet. Problemet er at det anvendes uten å gis noe spesifikt innhold. Vanligvis betyr det bare at ulike parter bør ha en eller annen kontakt med hverandre. Det går gjerne sammen med slike klisjeer som å etablere møteplasser og bygge broer.

Det er nok et betydelig behov for konkretisering og avklaring av disse honnørordene. Spesielt innebærer dialog en form for kommunikasjon der partene tar den andres standpunkter og synsmåter inn over seg, og at de kommuniserende forandrer seg i retning av hverandre. Begrepet har derfor et spennende og betydelig potensial i utviklingen av fremtidens politikk, men dette realiseres ikke så lenge begrepet forblir uproblematisert.

I 2005 startet Du store verden! en seminarrekke der vi i løpet av en to–treårsperiode skal gjennomføre fem seminarer med temaer knyttet til arrangørrollen og arrangørsamarbeid. Hvert seminar planlegges og utvikles i samarbeid med en arrangør som er vertskap for seminaret, og hvis virksomhet samtidig er en «case» for seminarets tema.

Seminar 1: Kulturhuset, Tromsø, november 2005 – tema: publikumsutvikling
Seminar 2: Union Scene, Drammen, mai 2006 – tema: kulturelt mangfold

De tre siste seminarene er planlagt å finne sted i Oslo, Trondheim og Bergen/Stavanger.

Seminarserien støttes av Norsk kulturråd og Norad.

www.du-store.verden.no

DU STORE VERDEN!

UNION SCENE

Oslo, oktober 2006

Du store verden!

Kristian IVs gt. 15, 0164 OSLO – tlf: 22 11 13 14 – faks: 85 02 59 87
post@du-store-verden.no – <http://www.du-store-verden.no> – orgnr: 880 705 962